

Region Dalarnas Hållbarhets- redovisning och klimatbokslut 2022

Förord

Regioner och kommuner har en viktig roll i Sveriges genomförande av Agenda 2030. Region Dalarnas hållbarhetsprogram 2022-2025 är Region Dalarnas färdplan i omställningen till en hållbar organisation.

Det senaste året har varit ett händelserikt och utmanande år som präglats av ett osäkert omvärldsläge, energikris och efterdyningarna av Coronapandemin. Vi lever under ett stigande förändringstryck till följd av den demografiska utvecklingen och uppvärmningen av det globala klimatsystemet. Därtill står Region Dalarna inför en stor ekonomisk utmaning de kommande åren, en utmaning som behöver hanteras genom utveckling, omställning och prioriteringar. Hållbarhetsredovisningen är tillsammans med andra styrdokument en viktig vägledning för prioritering av omedelbara, anpassade och strategiska insatser inom Region Dalarna.

Regionplanen 2023-2025 tar avstamp i Dalastrategin och formulerar regionens övergripande mål och utmaningar för de närmaste åren. Vi behöver ta flera viktiga steg på vägen mot det övergripande och långsiktiga målet om ett hållbart Dalarna med utvecklingskraft i alla delar av Dalarna.

Som offentlig organisation behöver vi ta vårt samhällsansvar och inte skjuta vare sig ekonomiska, sociala eller miljömässiga kostnader på kommande generationer. Det gör vi genom att skapa ramar och förutsättningar för våra verksamheter att bedriva sin verksamhet på ett hållbart sätt. Vi har en resa framför oss i omställningen till en hållbar organisation. Det kommer att krävas ansträngningar, men tillsammans är det fullt möjligt.

Jonatan Alamo Block, planeringsdirektör

Evelina Hilmersson, hållbarhetschef

Innehåll

Förord	2
Sammanfattning	4
Inledning	5
Agenda 2030	5
Sveriges genomförande av Agenda 2030 (Prop. 2019/20:188).....	5
Region Dalarnas Regionplan 2023-2025 (RD21/00984)	5
Region Dalarnas hållbarhetspolicy (RD19/03346)	5
Region Dalarnas hållbarhetsprogram (RD20/01644).....	6
Dalastrategin 2030 – tillsammans för ett hållbart Dalarna (RD19/02062).....	6
Redovisningens huvudsakliga upplägg	7
Förutsättningar för genomförande	8
Integrera hållbarhet i styrning och ledning och i alla verksamheter	8
Delmålsuppföljning	10
Social hållbarhet	10
Ekonomisk hållbarhet	19
Miljömässig hållbarhet	25
Klimatbokslut	37
Resultat.....	37
Slutsatser och prioriterade rekommendationer	40
Prioriterad rekommendation social hållbarhet:	41
Säkerställ invånarnas inflytande och delaktighet	41
Prioriterad rekommendation ekonomisk hållbarhet:	41
Stärk det systematiska arbetet för hållbar upphandling	41
Prioriterad rekommendation miljömässig hållbarhet:	42
Minska klimatpåverkan från förbrukningsartiklar	42
Bilaga 1. Revidering av nyckeltal och målvärden inför nästa år	44
Bilaga 2. Klimatbokslut - metod, avgränsningar, källor	46
Metod.....	46
Avgränsningar.....	46
Konsumtion.....	46
Medicinska gaser.....	46
F-Gas.....	47
Transporter	47
Avfall	47
Finanser	47
Källor.....	47

Sammanfattning

Hållbarhetsredovisning och klimatbokslut består av en uppföljning av Region Dalarnas hållbarhetsarbete utifrån delmål och nyckeltal i Region Dalarnas hållbarhetsprogram 2022-2025 respektive en uppföljning av regionens klimatpåverkan.

Resultatet i klimatbokslutet för 2022 visar en ökad klimatbelastning jämfört med tidigare år. Det står klart att det behövs fortsatt kraftfulla insatser och tydliga prioriteringar för att möta målet med 75 procent minskad klimatpåverkan till 2030.

Resultatet i hållbarhetsredovisningen visar att mycket går framåt men att det fortfarande finns många viktiga utvecklingsområden. En genomgång av nämndernas verksamhetsberättelser visar att majoriteten av hållbarhetsprogrammets delmål återfinns utspridda i nämndernas arbete under 2022. Utvecklingspotentialen är betydande då flera av delmålen berör fler nämnder än de som tagit upp dem, och då vissa delmål inte går att återfinna i någon verksamhetsberättelse.

Integrering av hållbarhet i styrning och ledning och alla verksamheter är en av förutsättningarna för genomförandet av hållbarhetsprogrammet. En genomgång av regionplan samt nämndernas verksamhetsplaner för 2023 genomfördes för att undersöka detta. Slutsatsen är att styrningen inom hållbarhetsområdet bör förtydligas och hållbarhetsperspektivet synliggöras i Region Dalarnas övergripande planeringsprocess.

I delmålsuppföljningen ges till varje delmål en eller flera rekommendationer. Tre av dessa har valts ut som särskilt angelägna att prioritera i planeringen inför 2024:

- Säkerställ invånarnas inflytande och delaktighet
- Stärk det systematiska arbetet för hållbar upphandling
- Minska klimatpåverkan från förbrukningsartiklar

För det fortsatta arbetet är det särskilt angeläget att stärka Region Dalarnas förutsättningar för att kunna uppnå hållbarhetsprogrammets och regionplanens målsättningar.

Region Dalarnas hållbarhetsvision 2030

Region Dalarna bidrar aktivt till ett samhälle som är extra starkt för dem som mest behöver det. Det är ett jämställt samhälle där skillnaderna i livsvillkor människor emellan minskar och som säkerställer att barn och unga i Dalarna har jämlika uppväxtvillkor och att deras rättigheter tas tillvara. Region Dalarna konsumerar och producerar hållbart utan att skada miljö, ekosystem eller människors hälsa. Region Dalarna bedriver god ekonomisk hushållning baserad på social och miljömässig hållbarhet.

Region Dalarnas hållbarhetsprogram 2022-2025 (RD20/01644/2836),
Regionfullmäktige 2021-11-15

Inledning

Region Dalarnas hållbarhetsredovisning 2022 bygger på uppföljningen av delmål och nyckeltal i Region Dalarnas hållbarhetsprogram 2022-2025 (hädanefter hållbarhetsprogrammet) samt tillhörande reviderade nyckeltalsbilaga. Till hållbarhetsredovisningen hör även den årliga uppföljningen av regionens klimatpåverkan, klimatbokslutet.

Basen i Region Dalarnas arbete för ett hållbart samhälle utgörs av kärnverksamheterna såsom ansvaret för hälso- och sjukvård, tandvård, kollektivtrafik, hjälpmedel och folkhögskolor samt arbetet med folkbildning, forskning, folkhälsa, kultur och utvecklingsfrågor inom infrastruktur, näringsliv, arbetsmarknad och miljö.

Arbetet för hållbar utveckling innebär en långsiktig, stegvis men beslutsam omställning av samhället som helhet vilket också betonas i flera viktiga styrdokument på olika nivåer:

Agenda 2030

De 17 integrerade och odelbara målen i Agenda 2030 som antagits av FN:s medlemsländer 2015 speglar komplexiteten i samhällets utmaningar, globalt och lokalt. För att nå målen krävs både en välfungerande samverkan och ökad förståelse för helheten i alla delar av samhället på alla nivåer. Detsamma gäller hållbarhetsprogrammet.

Sveriges genomförande av Agenda 2030 (Prop. 2019/20:188)

Sveriges riksdag har beslutat att Sverige ska genomföra Agenda 2030 för en ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbar utveckling. Det samlade arbetet på lokal och regional nivå innebär ett viktigt bidrag till agendans genomslag på nationell och internationell nivå.

Region Dalarnas Regionplan 2023-2025 (RD21/00984)

Regionplanen tar sin utgångspunkt i bland annat Agenda 2030 och alla människors lika rättigheter och okränkbara värde. Regionen ska verka för att Dalarna har en hållbar utveckling ur de tre perspektiven social, miljömässig och ekonomisk hållbarhet.

Region Dalarnas hållbarhetspolicy (RD19/03346)

Policyn sammanfattar Region Dalarnas angreppssätt i hållbarhetsarbetet. Region Dalarna ska främja en kunskapsbaserad helhetssyn hos alla förvaltningar samt underlätta

beslut och åtgärder i de ordinarie verksamheternas dagliga arbete för en successiv omställning av Region Dalarna till en hållbar välfärdsorganisation med ökat fokus på utfall som är förenade med Agenda 2030.

Region Dalarnas hållbarhetsprogram (RD20/01644)

Hållbarhetsprogrammet bygger på Agenda 2030 och är färdplanen för Region Dalarnas omställning till en hållbar organisation. Programmet är vägledande för Region Dalarnas samtliga verksamheter och integrerat i ordinarie styrning och ledning. Hållbarhetsprogrammets mål bildar utgångspunkt för Region Dalarnas nämnder att formulera konkreta mål för respektive verksamhet.

Dalastrategin 2030 – tillsammans för ett hållbart Dalarna (RD19/02062)

Dalastrategin har sin grund i Region Dalarnas uppdrag att utarbeta och fastställa en regional utvecklingsstrategi för länet och därtill samordna strategins genomförande och uppföljning. Genom ett utmaningsdrivet angreppssätt inom de tre målområdena *Ett klimatsmart Dalarna*, *Ett konkurrenskraftigt Dalarna* och *Ett sammanhållet Dalarna* bidrar Dalarna till ett genomförande av Agenda 2030.

Redovisningens huvudsakliga upplägg

Hållbarhetsredovisningen ska svara på hur väl Region Dalarna lever upp till målen i hållbarhetsprogrammet. Redovisningen rymmer följande delar:

Förutsättningar för genomförande – Region Dalarnas hållbarhetsprogram lyfter fram fem förutsättningar för programmets genomförande. Hållbarhetsredovisningen fokuserar detta år på integreringen av hållbarhet i styrning och ledning och alla verksamheter.

Delmålsuppföljning – Uppföljning av hållbarhetsprogrammets delmål innehåller följande delar:

Nyckeltal och målvärden - Nyckeltalen följs upp på olika sätt beroende på vilken typ av data som används. De nyckeltal som utgår från extern data från exempelvis Statistiska centralbyrån (SCB) hämtas från respektive databas. Mycket information kommer från Region Dalarnas egna system och verksamheter. Majoriteten av dessa har tagits fram tillsammans med verksamhetsföreträdare.

Verksamhetsberättelser 2022 - En genomgång av nämndernas verksamhetsberättelser inklusive bilagor för 2022 har gjorts där aktiviteter som relaterade till delmålen eftersöktes. Aktiviteter har sannolikt genomförts som bidrar till att uppnå delmålen utan att det nämns i verksamhetsberättelserna, men genomgången ger en indikation på om vad som beskrivs utifrån nämndernas uppdrag. Följande nämnders verksamhetsberättelser ingick i genomgången: Fastighetsnämnden, Hjälpmedelsnämnden, Hälso- och sjukvårdsnämnden, Kollektivtrafiknämnden, Kultur- och bildningsnämnden, Patientnämnden, Regionstyrelsen, Regionala utvecklingsnämnden, Servicenämnden, Tandvårdsnämnden.

Utvecklingsområden och rekommendationer - Under varje delmål beskrivs utvecklingsområden och rekommendationer dels utifrån nyckeltalens uppföljning, dels utifrån analys av verksamhetsberättelserna och dels utifrån dialog med verksamhetsföreträdare. Utöver de rekommendationer som återfinns under varje delmål lyfts, i slutet av rapporten, tre prioriterade rekommendationer som är av särskild vikt att genomföra. Dessa har valts ut tillsammans med berörda verksamheter.

Klimatbokslut – Uppföljning av regionens klimatmål sker i ett årligt klimatbokslut. Stor del av den data som utgör underlaget till klimatbokslutet kommer från Region Dalarnas system och verksamheter. Majoriteten av dessa har tagits fram tillsammans med verksamhetsföreträdare.

Klimatbokslutet ger en övergripande teoretisk bild av den klimatpåverkan som regionens verksamheter ger upphov till och är därför ett viktigt underlag för strategiska beslut på ledningsnivå som bidrar till minskad klimatpåverkan. Bokslutet omfattar dock inte hela Region Dalarnas verksamhet. Avgränsningar är nödvändiga utifrån tillgängligheten av data samt relevans. Allt eftersom klimatarbetet fortskrider behövs ett kontinuerligt utvecklingsarbete av kategoriindelning, underlag och utsläppsfaktorer samt koppling till annat arbete och befintliga system i regionen.

Beräkningar av växthusgasutsläpp görs i enlighet med Greenhouse Gas Protocol (GHG-protokollet). Verksamheternas direkta och indirekta utsläpp inkluderas och redovisas fördelat mellan scope 1, 2 och 3. Scope 1 innebär direkta utsläpp från verksamheten såsom till exempel förbränning av drivmedel i egenägda verksamhetsbilar. Scope 2 innebär indirekta utsläpp som uppstår vid till exempel produktion av inköpt el, fjärrvärme och fjärrkyla. Scope 3 innebär övriga indirekta utsläpp som uppstår utanför verksamheten som till exempel inköp av varor och tjänster samt transporter som verksamheten inte har rådighet över.

Förutsättningar för genomförande

Hållbarhetsprogrammets genomförande är beroende av att det finns förutsättningar som möjliggör ett ändamålsmässigt arbete. Följande förutsättningar betonas i hållbarhetsprogrammet:

- integrera hållbarhet i styrning och ledning och i alla verksamheter,
- eftersträva hög samverkanskompetens,
- ägarskap och delaktighet i organisationens alla delar,
- anta utmaningar och utveckla innovativa lösningar,
- kontinuerlig utbildning, uppföljning och lärande.

I stort är det också dessa aspekter av ett effektivt hållbarhetsarbete som återfinns i de rekommendationer som ges i den granskning av Region Dalarnas arbete med Agenda 2030 som genomfördes under 2022¹. I granskningen konstateras bland annat att verksamhetsstödet och ledningssystemet behöver utvecklas samt behov av att information sprids och förståelse skapas på alla nivåer i organisationen gällande hur Region Dalarna ska styra, arbeta med, följa upp och återrapportera hållbarhet.

Region Dalarnas omställning till en hållbar välfärdsorganisation med ökat fokus på utfall förenade med Agenda 2030 är en stegvis process. De förutsättningar som behöver vara på plats för ett effektivt hållbarhetsarbete behöver utvecklas över tid.

Mot denna bakgrund begränsas hållbarhetsredovisningens analys av förutsättningarna för Region Dalarnas hållbarhetsarbete under 2022 till den förutsättning som rör behovet att integrera hållbarhet i styrning och ledning och i alla verksamheter.

Integrera hållbarhet i styrning och ledning och i alla verksamheter

Nedan följer korta analyser av hur hållbarhet integreras i senaste regionplanen samt nämndernas verksamhetsplaner för 2023. Utöver detta lämnas kommentarer som grundas i det arbete som genomförts under 2022 gällande förvaltningsledningarnas arbete med att integrera hållbarhetsprogrammets målsättningar i verksamhetsplaneringen.

Hållbarhet i regionplanen - Hållbarhet finns tydligt med i Regionplanen 2023-2025 vars titel är "Ett hållbart Dalarna med utvecklingskraft i länets alla delar". I det som uttalat rör hållbarhet ligger fokus framförallt på det utåtriktade arbetet i linje med Dalastrategin. Det framgår att regionplanen tar utgångspunkt i Dalastrategin 2030, Agenda 2030, framtidens hälso- och sjukvård 2035, samt kultur- och bildningsplanen. Det framgår inte hur hållbarhetsprogrammet förhåller sig till Regionplanen eller på vilket sätt nämnderna ska ta sig an programmet. Ett förtydligande kring vilka mål som verksamheterna ska styra mot, samt en prioritering och resurssättning av dessa behövs.

Hållbarhetsberedningen flyttas från Regionstyrelsen till Regionala utvecklingsnämnden för att ges ett mer offensivt utåtriktat arbetssätt. Detta tillsammans med betoningen av Dalastrategin i regionplanen ger stöd för ett utåtriktat hållbarhetsarbete där Region Dalarna är en viktig aktör i omställningen till ett hållbart samhälle.

Region Dalarna är en stor organisation som har en stor kontaktyta mot befolkning och samhälle. I verksamheterna och det dagliga arbetet finns det stora möjligheter till påverkan. Det är i detta arbete som hållbarhetsprogrammet har sin främsta funktion i att vara ett stöd för hur Region Dalarna mer konkret ska utveckla och ställa om sin verksamhet i utvecklingen till en hållbar välfärdsorganisation med ökat fokus på sin betydelse för ett hållbart samhälle.

¹ Granskning av regionens arbete med Agenda 2030, KPMG 2022. Diariern RS 2022/1799.

Hållbarhet i verksamhetsplanering - Hållbarhetsprogrammet antogs november 2021 efter att nämnderna antagit sina mål i verksamhetsplaneringen för 2022. Således är verksamhetsplaneringen för 2023 den första som genomförts där programmet bör ha tagits i beaktande. I mallen för verksamhetsplanering finns två avsnitt som explicit tar upp hållbarhet. Det är rubriken Hållbarhet genomsyrar verksamheten samt målområdet Hållbarhet. Under rubriken Hållbarhet genomsyrar verksamheten står i mallen för verksamhetsplanering: "Beskriv hur verksamheten arbetar med hållbarhetsfrågor utifrån de tre perspektiven social, miljömässig och ekonomisk hållbarhet. Arbetet ska ta sin utgångspunkt ur regionplanen, Hållbarhetspolicy samt Hållbarhetsprogrammet". Det är denna del av planerna som har analyserats nedan. Till detta lades en sökning på ordet "hållbarhetsprogram" för att få en överblick över hur många nämnder som nämner programmet.

I verksamhetsplanerna för 2023 är det tre nämnder som hänvisar till hållbarhetsprogrammet under rubriken Hållbarhet genomsyrar verksamheten, ytterligare en nämnd hänvisar till hållbarhetsprogrammet på annan plats i verksamhetsplanen. Sex av nämnderna hänvisar till Agenda 2030, Dalastrategin eller inte till något styrdokument under rubriken Hållbarhet genomsyrar verksamheten. I texterna skrivs det om alla dimensionerna med exempel och hänvisningar till verksamhet som kopplar till dessa. Fokus ligger primärt på klimat och miljö samt arbetsmiljö. Social hållbarhet nämns mer sällan och med färre exempel.

Analysen fångar inte helheten i den planerade verksamheten kopplat till hållbarhet men ger en indikation på hur nämnderna betraktar hållbarhetsarbetet samt vilka styrdokument och mål de har till grund för sitt hållbarhetsarbete. Variationen gällande vilka styrande dokument som tas upp i verksamhetsplanerna tyder på att det finns flera styrdokument på området och att det inte är tydligt för nämnder och förvaltningsledningar på vilket sätt de ska förhålla sig till dessa.

Delmålsuppföljning

Social hållbarhet

Övergripande mål för 2030: "Region Dalarnas arbete för social hållbarhet är att Region Dalarna bidrar aktivt till ett jämställt och jämlikt samhälle. Barn och unga prioriteras och deras rättigheter respekteras och tillgodoses".

Nedan redovisas indikatorerna för social hållbarhet uppdelat på respektive delmål. Vidare ges en kort analys av nämndernas verksamhetsberättelser för 2022 utifrån hur de kopplar an till målen.

1.1 Region Dalarna ska ta ett aktivt ansvar för att i samverkan med övriga samhällssektorer skapa samhällseliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen i Dalarna

Nyckeltal	Målvärde	Resultat 2022	Resultat 2021
Andel flickor och pojkar i årskurs 7 och första året i gymnasiet som anger att de mår bra varje dag/ofta	Öka årligen samt minska skillnader mellan flickor och pojkar	Flickor åk 7 85% Pojkar åk 7 85% Flickor gy 1 81 % Pojkar gy 1 83 % Källa: ELSA, 2021-2022	Flickor åk 7 86% Pojkar åk 7 96% Flickor gy 1 77% Pojkar gy 1 93% Källa: ELSA, 2019-2020
Andel kvinnor och män 16-84 år som uppger att de upplever en bra eller mycket bra hälsa	Ökat för båda grupperna 2024 jämfört med 2021 samt minskad skillnad mellan kvinnor och män	Inga nya tal för 2022	Kvinnor 68 % Män 71 % Källa: HLV, 2021
Kvinnor och män 65 år eller äldre som är slutenvårdade för fallskador, antal per 100 000 invånare	Minska för båda grupperna jämfört med 2021 samt minskad skillnad mellan kvinnor och män	Kvinnor 3718 Män 2794 Källa: Pat.reg, 2021	Kvinnor 3786 Män 2795 Källa: Pat.reg, 2020

Uppföljning av nämndernas verksamhetsberättelser för 2022

Region Dalarna har tillsammans med länets 15 kommuner antagit en läns gemensam strategi med målbild och färdplan för God och Nära vård i Dalarna 2022–2030 (RD22/00386). Hälso- och sjukvårdsförvaltningen har tagit flera samverkansinitiativ med såväl kommunerna som regioninternt t.ex. med Folktandvårdens folkhälsfunktion och i samarbetet mellan primärvård och psykiatri i t.ex. "En väg in" för barn och unga och gemensamma hembesök.

Även Kultur och bildning kopplar till God och nära vård-omställningen genom arbetet med Språkslingan, Shared reading och satsningen på biblioterapeutiska arbetsätt. Dalarnas bibliotekspersonal har fått utbildning om kognitiv tillgänglighet på bibliotek vid två seminarier. Folkhögskolorna utvecklar aktiviteter på sociala plattformar och har initierat samarbeten i lokalsamhället för att nå olika målgrupper till sina kurser.

Utvecklingsområden

Genomförandet av den läns gemensamma strategin för God och nära vård i Dalarna behöver få en storskalig spridning och integreras i det ordinarie ledningssystemet inklusive avtalen i vårdval. Systemledning inklusive samverkansprocesser är under utveckling bland annat genom framtagandet av lokala planer.

Med utgångspunkt från genomförandet av Dalastrategin 2030 har Region Dalarnas samarbete med Länsstyrelsen Dalarna intensifierats gällande länsstyrelsens nya folkhälso-uppdrag kring att stödja det regionala genomförandet av den nationella folkhälsopolitiken.

Rekommendationer

- Uppföljningen av God och nära vård i Dalarna som utgör en viktig del av det regionala utvecklingsarbetet bör integreras i ett vidare ramverk bestående av en löpande folkhälso-rapportering och uppföljningen av regional utveckling

1.2 Perspektiven jämlikhet, jämställdhet och barnrätt ska vara integrerade i beslutprocesser, samt i centrala utbildningsinsatser

Nyckeltal	Målvärde	Resultat 2022	Resultat 2021
Andel beslutsunderlag med tillräcklig kvalitet utifrån perspektiven	Öka årligen från 2021	Mätmetod saknas	Mätmetod saknas
Andel av ett urval av utbildningsinsatser som integrerat perspektiven	Öka årligen från 2021	Mätmetod saknas	Mätmetod saknas

Uppföljning av nämndernas verksamhetsberättelser för 2022

Regionstyrelsen nämner inte något arbete kopplat till detta delmål. Detta delmål berör huvudsakligen Regionstyrelsen, andra verksamhetsberättelser har därför inte inkluderats.

Utvecklingsområden

I den nuvarande mall som används för tjänsteutlåtanden finns bland annat perspektivet Barn och unga, Patientperspektiv, Likabehandling och Hållbarhet vilka alla kan kopplas till de perspektiv som lyfts i detta delmål. Rutiner och struktur för hur perspektiven ska beaktas i beslutsprocessen saknas delvis. Bland annat saknas ett stöd för de tjänstepersoner som ska skriva utlåtandena.

Det är ännu oklart vilka utbildningar som bör integrera perspektiven.

Rekommendationer

- Hållbarhetssäkring av tjänsteutlåtanden
- Utforma stöd till handläggare för integreringen av perspektiven i tjänsteutlåtanden

1.3 Region Dalarna ska systematiskt och tillsammans med andra samhälls-aktörer förebygga våld i nära relation och att barn far illa

Nyckeltal	Målvärde	Resultat 2022	Resultat 2021
Antal medarbetare som genomfört utbildning om våld i nära relationer	Öka årligen från 2021	437	428 Källa: Region Dalarna 2021
Systematiska utbildningsinsatser kring anmälningsskyldigheten	Årlig uppföljning	Årlig uppföljning	Enkel årlig uppföljning Källa: Region Dalarna 2021

Uppföljning av nämndernas verksamhetsberättelser för 2022

Tandvården har under året antagit en rutin kring våld i nära relationer ”Ny rutin kopplat till medarbetare som utsätts för våld i nära relation har tagits fram i syfte att möjliggöra byte av arbetsplats samt stöd i att finna bostad om en medarbetare tar steget att lämna en osund relation”.

I övriga verksamhetsberättelser berörs inte målet, dock har det genomförts insatser på Regionstyrelsens förvaltning samt Hälso- och sjukvårdsförvaltningen vilket främst gäller utbildning kring våld i nära relation samt kring anmälningsskyldigheten kring barn som far illa inom hälso- och sjukvården.

För år 2022 ses en ökning av registrerade anmälningar från hälso- och sjukvården/ tandvården enligt anmälningsskyldigheten om missförhållanden/barn som far illa eller miss-tänks fara illa på 5 procent sedan år 2021.

Utvecklingsområden

Det finns brister i arbetet med att säkerställa att personal ställer frågan om våld.

Det saknas ett bredare våldsförebyggande arbete som är inriktat på att förhindra att våld uppstår från första början samt arbete som riktar sig till att ge stöd till personer som utövar våld.

Rekommendationer

- Arbetet med att säkerställa att vårdpersonal ställer frågan om våld behöver utvecklas ytterligare.
- Initiera ett primärpreventivt arbete kopplat till våld i nära relationer.
- Utred hur ett stöd till personer som utsätter andra för våld skulle kunna utformas.

1.4 Region Dalarnas verksamhet och all kommunikation ska vara anpassad och tillgänglig

Nyckeltal	Målvärde	Resultat 2022	Resultat 2021
Andel av ny- och ombyggnationer i RD:s regi där funktionshinder-perspektivet beaktats	Årlig uppföljning	Metod för uppföljning saknas	Metod för uppföljning saknas
Antal klagomål gällande kommunikation	Årlig uppföljning	234 Källa: Region Dalarna 2022	312 Källa: Region Dalarna 2021
Internationella standarden för tillgänglighet för webbsidor (WCAG 2.1)	Lägst enligt nivå AA	Delvis uppnått Källa: Region Dalarna 2022	Delvis uppnått Källa: Region Dalarna 2021

Uppföljning av nämndernas verksamhetsberättelser för 2022

Tillgänglighet kan handla om flera saker, här åsyftas främst tillgänglighet i form av geografisk och tidsmässig tillgänglighet till våra verksamheter samt tillgänglighet i form av lokaler, bemötande etc. med hänseende till olika funktionsnedsättningar. Region Dalarna har under 2022 arbetat främst med den första av dessa. Hälso- och sjukvården samt tandvården förefaller framförallt haft en negativ utveckling gällande tillgänglighet till vård, detta främst på grund av resurs- och personalbrist.

Vad gäller tillgänglighet kopplat till funktionshinder så nämner Kultur och bildning samt Regionstyrelsen arbete som bedrivits under 2022 kopplat till detta.

Fastighetsnämnden skriver att en plan är framtagen för utveckling av stadsparkens värden och i syfte att göra parken mer tillgänglig och attraktiv för patienter, personal och invånare.

Utvecklingsområden

Detta mål gäller för hela organisationen och all verksamhet vilket innebär att det stora utvecklingsområdet är att integrera perspektiven i verksamheterna. Det är ett område som till viss del är en del av Region Dalarnas kommunikationsarbete bland annat vad gäller webbsidor, se nyckeltal.

Det saknas ett centralt stöd till verksamheterna gällande hur tillgänglighet utifrån olika parametrar kan integreras i det dagliga arbetet.

Rekommendationer

- Öka verksamheternas användning av kompetensen som finns i Funktionshinderrådet och dess grupper som syftar till att öka tillgängligheten i Region Dalarnas verksamheter.

1.5 Region Dalarna ska säkerställa invånarnas insyn, inflytande och delaktighet, särskilt gällande barn och unga och nationella minoriteter

Nyckeltal	Målvärde	Resultat 2022	Resultat 2021
Antal genomförda samråd/ medborgardialoger (uppdelat på grupper)	Årlig uppföljning	Antal samråd/råds- möten och liknande: 29 Källa: Region Dalarna 2022	Antal samråd/råds- möten och liknande: 22 Källa: Region Dalarna 2021
Andel unga (18-29 år) som är för- troendevalda hos RD (skillnad mot röstberättigad befolkning i samma åldersspann)	Motsvara andel unga (18-29 år) i befolk- ningen i Dalarna hos både kvinnor och män	-	Män 11 %-enheter och Kvinnor 13 %- enheter lägre än an- delen i befolkningen Källa: SCB 2019-2022
Andel kvinnor och män som har stort eller mycket stort förtroende för hälso- och sjukvården	Öka årligen för båda grupperna jämfört med 2021 samt mins- kad skillnad mellan kvinnor och män	Kvinnor 66,1% Män 67,2% Källa: Hälso- och sjuk- vårdsbarometern, SKR, 2022	Kvinnor 75,8% Män 74,5% Källa: Hälso- och sjuk- vårdsbarometern, SKR, 2021
Nöjd medborgarindex (NMI)	Ökas vid varje mät- ning jämfört med 2020	-	49 Källa: Attitydmätning, Region Dalarna 2020

Uppföljning av nämndernas verksamhetsberättelser för 2022

Kultur- och bildningsnämnden har genomfört dialoger i samband med framtagandet av kultur- och bildningsplanen med bland annat nationella minoriteter (ingår i nyckeltalet) samt barn och unga.

Patientnämnden nämner att antal ärenden som avser barn och unga har ökat från föregående år. De nämner att verksamheten i sitt uppdrag avseende klagomåls-hantering har ett åtagande att särskilt beakta barns/ungdomars perspektiv, men skriver inte hur detta har genomförts under 2022.

Regionala utvecklingsnämnden har tagit fram en metod för hur kollektivtrafik-förvaltningen kan arbeta för att öka ungdomars delaktighet och inflytande över trafikplaneringen i länet, detta inom ramen för projektet Stärkt regional planering.

Utvecklingsområden

Det finns potential för utveckling av former för dialog och samråd mellan Region Dalarna och invånare i Dalarna. I dagsläget sker det systematiskt inom ramen för funktionshinder- och pensionärsråd. Vad gäller övriga grupper behöver former utvecklas för detta, med fokus på nationella minoriteter och urfolket samer samt barn och unga. För att kunna genomföra givande invånardialoger krävs bland annat kompetens och arbetssätt som skapar tillit och att utrymme ges för dialogen att förändra de system som är föremål för dialog. I dagsläget finns stora behov av att utveckla detta ytterligare.

Rekommendationer

- Säkerställ invånarnas inflytande och delaktighet

1.6 Region Dalarna ska bedriva ett systematiskt hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande arbete med särskilt fokus på riskgrupper och äldre

Nyckeltal	Målvärde	Resultat 2022	Resultat 2021
Regionövergripande handlingsplan för utveckling av hälsofrämjande vårdmiljöer inklusive användning av natur och kultur	Utvecklad 2022 däref-ter årlig upp-följning	Åtgärden var inte prioriterad 2022	-
Antal kommuner som har en sam-lokaliserad och/eller samordnad ungdomshälsa	>10	7	2
Följsamhet till Socialstyrelsens riktlinje om prevention och behandling vid ohälsosamma levnadsvanor	Årlig uppföljning	Antal registrerade samtal enligt Socialstyrelsens riktlinjer: Tobaksbruk: 194 Fys. aktivitet: 8031 Alkoholvanor: 544 Matvanor: 841 Källa: BILD, 2022	Antal registrerade samtal enligt Socialstyrelsens riktlinjer: Tobaksbruk: 131 Fys. aktivitet: 3639 Alkoholvanor: 226 Matvanor: 198 Källa: BILD, 2021

Uppföljning av nämndernas verksamhetsberättelser för 2022

En processledare har anställts i primärvården för att stödja verksamheterna i det hälsofrämjande arbetet. Antalet genomförda hälsosamtal riktat till 50 åringar ökar.

Initiativ till samverkan har tagits mellan hälso- och sjukvårdsförvaltningen, folktandvårdens folkhälsofunktion, kommuner och regionen.

Tandvårdens implementering av Folkhälsofunktionens uppdrag har gått enligt plan. Ett aktivt förebyggande arbete genomförs jämnt, utifrån behov och över hela länet i enlighet med beslutad åtgärdstrappa. Utvecklingen av munhälsan hos barn och ungdomar i länet följs upp genom analys av munhälsodata.

Psykiatrin samarbetar i flera projekt ihop med kommunerna, tex. Bostad först (Borlänge kommun) samt fortsatt projektering gällande inrättande av ett HVB-hem för barn och unga vuxna i samverkan med länets kommuner.

I Västerbergslagen har det startats ett samarbetsprojekt mellan primärvård, habilitering och öppenvård psykiatri: "Samordnat medicinskt omhändertagande för personer med intellektuell funktionsnedsättning".

Utvecklingsområden

Följsamheten till Socialstyrelsens riktlinjer för hälsosamma levnadsvanor² är svag hos Region Dalarna. Detsamma gäller andra riktlinjer från Socialstyrelsen med tydliga inslag av förebyggande och hälsofrämjande insatser.

Arbetet med barns och ungas levnadsvanor, inklusive obesitas, behöver utvecklas i gemensamma insatser som initieras på lokal nivå i samverkan mellan Region Dalarnas verksamheter och kommun, skola och andra sektorer.

Utvecklingsarbetet med en sammanhållen ungdomshälsa, 13-24 år, fortgår i varierad takt runt om i länets kommuner.

² Nationella riktlinjer för prevention och behandling vid ohälsosamma levnadsvanor - Stöd för styrning och ledning, Socialstyrelsen, 2018.

Primärvårdens utvidgade grunduppdrag som rör det befolkningsinriktade förebyggande och hälsofrämjande arbetet är en viktig del i omställningen till God och nära vård och ett prioriterat område i regionplanen.

Region Dalarna har åter aktiverat sitt medlemskap i nationella nätverket för hälsofrämjande hälso- och sjukvård (HFS) och avser att integrera det i kunskapsstyrningen genom ett LAG HFS.

Rekommendationer

- Primärvårdens grunduppdrag med avseende på det befolkningsinriktade förebyggande och hälsofrämjande arbetet behöver tydliggöras, ges en ändamålsenlig stödstruktur och utvecklas i samarbete med kommunerna.
- Arbetet med att svara upp mot regionplanens ambitioner kring regional samordning av barn- och ungdomshälsa bör anpassas till de kommande kraven i ett Nationellt hälsoprogram för barn och unga, 0–20 år.
- Skapa en övergripande enhet för kunskapsstöd till mödra-, barn- och ungdomshälsa.

1.7 Region Dalarna ska motverka diskriminering i mötet med invånarna

Nyckeltal	Målvärde	Resultat 2022	Resultat 2021
Systematiskt arbete mot diskriminering	Utvecklat 2022 därefter årlig uppföljning	Utvecklat arbete finns delvis Källa: revision EY, 2021	Utvecklat arbete finns delvis Källa: revision EY, 2021
Anmälda diskrimineringsärenden	Årlig uppföljning	15 ärenden Källa: Region Dalarna, synergi, 2022	11 ärenden Källa: Region Dalarna, synergi, 2021

Uppföljning av nämndernas verksamhetsberättelser för 2022

Länsbiblioteket har genomfört en utbildning för medarbetare i syfte att öka kunskap om diskriminering.

Antal patientnämndsärenden under året där någon av de sju diskrimineringsgrunderna är belysta är 15 st. och motsvarar 1,5 procent av totala antalet ärenden vilket kan jämföras med 1 procent föregående år. De mest förekommande diskrimineringsgrunderna är ålder och etnisk tillhörighet.

Utvecklingsområden

Enskilda verksamheter arbetar säkerligen bra med att förebygga diskriminering i enlighet med lagens ambitioner, men det saknas ett strategiskt arbete som säkerställer en enhetlighet i arbetet samt ett arbete som genomsyrar hela organisationen.

Interna kunskapshöjande insatser behöver genomföras om nationella minoriteter och urfolket samer, där kunskap om bemötande ökar förutsättningarna att motverka diskriminering.

Rekommendationer

- Säkerställ utbildning gällande diskriminering till berörda yrkesgrupper, inklusive utbildning kring nationella minoriteter

1.8 Region Dalarna ska arbeta för att alla barn i Dalarna får en bra start i livet

Nyckeltal	Målvärde	Resultat 2022	Resultat 2021
Andel 4-åringar med fetma	Minskat jämfört med 2021 samt minskade skillnader mellan flickor och pojkar	F 3,0 % P 3,5 % Källa: BHV årsrapport 2022	F 5,6 % P 4,0 % Källa: BHVQ, 2021
Andel av undersökta 3-åringar som har karies	Minskat jämfört med 2021 samt minskad skillnad mellan flickor och pojkar	F 4,3 % P 4,5 % Källa: Folk tandvården, 2022	F 4,7 % P 5,0 % Källa: Folk tandvården, 2021
Andel 1-åringar som erbjudits och besvarat BarnSäkert-SEEK minst två gånger	Öka årligen från 2021 utan några skillnader mellan flickor och pojkar.	37 % av familjerna i BHV har besvarat BarnSäkert minst en gång.	Dokumentation och uppföljning ännu under utveckling
Antal barn inklusive nyfödda per 100 % BHV-sköterska	Inte överskrida 300 resp. 50 med hänsyn taget till behovsindex	I genomsnitt 273 resp. 39 Målet uppnått som medelvärde men inte för alla BHV-mottagningar. Källa: BHV, årsrapport 2022	I genomsnitt 286 resp. 44 Målet uppnått som medelvärde men inte för alla BHV-mottagningar. Källa: BHV, årsrapport 2020
Antal kommuner med sam-lokaliserad familjecentral	>10	4	4

Uppföljning av nämndernas verksamhetsberättelser för 2022

Barnhälsovårdsenheten rapporterar att det finns 5 familjecentraler med samlokaliserad verksamhet i 4 kommuner, därtill finns 3 familjecentralsliknande enheter fördelade på ytterligare 3 kommuner. Nybyggnation pågår för en familjecentral i Borlänge och planering pågår utifrån avsiktsförklaringar som är tecknade med kommunerna Vansbro, Rättvik, Smedjebacken och Malung-Sälen.

Division primärvård rapporterar att primärvården och psykiatrin samarbetar i flera projekt, t.ex. "En väg in" för barn och unga och gemensamma hembesök.

Arbetsmodellen BarnSäkert har breddinförts inom alla BVC-mottagningar i Dalarna för att uppmärksamma riskfaktorer i barnens uppväxtmiljö och lotsa till rätt stöd och hjälp.

Utvecklingsområden

Primärvårdens möjligheter att möta psykisk ohälsa hos barn, unga och vuxna i Dalarna är under förstärkning. Projektet En väg in och Samtalsmottagningar för barn och unga pågår, likaså arbetet för att korta köerna till BUP.

Region Dalarnas och Falu kommuns samverkan kring utvecklingsarbetet "Tillsammans för varje barn" har fortskridit enligt plan.

I samverkan med länets kommuner projekterar psykiatrin inrättandet av ett HVB-hem för barn och unga vuxna.

Familjer som nåddes av arbetsmodellen BarnSäkert hos BHV varierade stort över länet. Därför genomfördes extra SEEK-utbildning under hösten 2022. BHV-enheten har även fört in SEEK/BarnSäkert-utbildningen i Introduktionsutbildningen till alla nya BHV-sjuksköterskor.

Rekommendationer

- Arbetet med levnadsvanor hos MVC och BVC, särskilt relaterat till obesitas behöver utvecklas med gemensamma insatser som initieras på lokal nivå i samverkan med kommun, förskola och andra sektorer. Kräver stödstruktur och samordning

1.9 Region Dalarna ska tillsammans med civilsamhället arbeta för ett stärkt socialt kapital i Dalarna

Nyckeltal	Målvärde	Resultat 2022	Resultat 2021
Valdeltagande bland förstagångsväljare i regionval	>85 % för kvinnor och >77% för män samt minskade skillnader mellan kvinnor och män	Kvinnor 85% Män 77% Källa: SCB, 2018 (Inga data från valet 2022)	Kvinnor 85% Män 77% Källa: SCB, 2018
Valdeltagande i valdistrikt med lägst valdeltagande i regionval	>67,3%	53, 4% Källa: SCB, 2022	67,3% Källa: SCB, 2018
Andel invånare 16-84 år med avsaknad av tillit till andra	<28 % 2022 för både kvinnor och män och minska ytterligare 2024 för både kvinnor och män	Kvinnor 28% Män 28% Källa: HLV, 2021	Kvinnor 26% Män 26% Källa: HLV, 2018

Uppföljning av nämndernas verksamhetsberättelser för 2022

I december beslutade Regionfullmäktige om Dalarnas regionala kultur- och bildningsplan 2023-2026 (RS 2022/1435).

I arbetet med att ta fram en ny kultur- och bildningsplan har dialoger hållits med kultur- och bildningsnämnden, länets kommuner, nationella minoriteter, barn och unga, professionella kulturskapare, civilsamhälle och folkbildning.

Utvecklingsområden

Se delmålen 1.5 och 2.5.

Rekommendationer

- Stärk den digitala delaktigheten och utveckla nya former för invånardialog
- Stärk civilsamhällets möjligheter att bidra till sociala innovationer
- Möjliggöra ökad involvering och aktivt medskapande i samhällsutvecklingen
- Utveckla strukturer och arbetsformer för ökad samverkan mellan offentlig sektor och civilsamhälle kring insatser för att främja fysisk och psykisk hälsa hos utsatta grupper
- Utred möjligheterna till att i bred samverkan motverka ofrivillig ensamhet hos Dalarnas befolkning

Ekonomisk hållbarhet

Övergripande mål för 2030: "Region Dalarna använder sitt kapital på ett socialt och miljömässigt hållbart sätt och stärker såväl organisationens ekonomi som dess verksamheter"

Nedan redovisas indikatorerna för ekonomisk hållbarhet uppdelat på respektive delmål. Vidare ges en kort analys av hur nämndernas verksamhetsberättelser för 2022 utifrån hur de kopplar an till målen.

2.1 Region Dalarnas budgetprocess ska vara ett aktivt stöd i regionens hållbarhetsarbete

Nyckeltal	Målvärde	Resultat 2022	Resultat 2021
Hållbarhetssäkring i budgetprocessen	Användas från och med 2022 och därefter utvecklas	-	-
Hållbarhetssäkring vid beslut om styrande dokument och i strategiska beslutsprocesser samt vid utvecklingsarbete	Utvecklade arbetssätt finns	Påbörjad utveckling av stödjande verktyg till handläggare	Dialoger med interna intressenter har påbörjats
Andel användning av livscykelanalys (LCA) av upphandlingar och investeringsbegär där LCA är relevant	Öka årligen från 2022	-	-

Uppföljning av nämndernas verksamhetsberättelser för 2022

Regionstyrelsen nämner inte något arbete kopplat till detta delmål. Detta delmål berör huvudsakligen Regionstyrelsen, andra verksamhetsberättelser har därför inte inkluderats.

Utvecklingsområden

Arbetet har inte prioriterats under 2022, men initiativ har tagits för utformning av process kring hur föreslagna åtgärder från hållbarhetsredovisningen ska lyftas fram i planerings- och budgetprocessen.

Rekommendationer

- Utveckla reguljära former för integrering av hållbarhetsprogrammets stegvisa implementering i övergripande planerings-, uppföljnings- och budgetprocesser.
- Ta fram och implementera verktyg för hållbarhetssäkring inför beslut.

2.2 Region Dalarnas kapitalförvaltning ska vara socialt och miljömässigt hållbar utan minskad ekonomisk avkastning

Nyckeltal	Målvärde	Resultat 2022
Koldioxidintensitet, kg CO2 per 100 kr	Minska årligen från 2022	0,51

Uppföljning av nämndernas verksamhetsberättelser för 2022

Region Dalarnas placeringsdirektiv för pensionsmedel samt donationsmedel innehåller etiska och miljömässiga krav som ska beaktas vid placeringar. Under 2022 uppdaterades placeringsdirektivet för att harmonisera med målen i hållbarhetsprogrammet.

För att uppnå utsläppsminskningar i den reala ekonomin är påverkansarbete och dialoger med bolagen viktiga verktyg. Region Dalarnas finansfunktion efterfrågar information om påverkansarbete från de kapitalförvaltare som regionen har investeringar placerade hos. Samtliga tillfrågade fondbolag uppger att de bedriver påverkansarbete i form av både proaktiva och reaktiva dialoger med bolagen.

Utvecklingsområden

Nyckeltalet påverkas av en pågående utveckling kring rapportering av utsläppsuppgifter från fondbolagen, antalet fonder som redovisat utsläppsuppgifter har ökat mellan 2021 och 2022.

EU har en antagit en handlingsplan för finansiering av hållbar ekonomi som antogs av Europeiska kommissionen år 2018³. Den lägger grunden för EU:s arbete med en hållbar finansmarknad och har resulterat i ny lagstiftning på området.

- Direktiv om företags hållbarhetsrapportering, Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD)
- Förordningen om hållbarhetsrelaterade upplysningar, Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR)
- Taxonomiförordningen

Rekommendationer

- Region Dalarna bör utreda hur den nya lagstiftningen på området påverkar regionens finansförvaltning och huruvida placeringsdirektivet bör uppdateras.

2.3 Region Dalarna ska, utöver samarbetet i Varuförsörjningen, även genomföra egna hållbarhetsprioriterade upphandlingar

Nyckeltal	Målvärde	Resultat 2022	Resultat 2021
Antalet hållbarhetsprioriterade upphandlingar	Utvecklat arbetssätt 2022 därefter öka årligen	-	-

Uppföljning av nämndernas verksamhetsberättelser för 2022

Regionstyrelsen nämner inte något arbete kopplat till detta delmål. Detta delmål berör huvudsakligen Regionstyrelsen, andra verksamhetsberättelser har därför inte inkluderats.

Utvecklingsområden

Region Dalarnas Upphandlingspolicy (RD21/01201) har som syfte att skapa förutsättningar för ett inköpsarbete som säkerställer att Region Dalarna genomför ekonomiskt effektiva affärer som ger rätt kvalitet till bästa möjliga pris samt bidra till ett än mer klimatsmart, konkurrenskraftigt och sammanhållet Dalarna. Upphandlingspolicyn kompletteras av mer detaljerade riktlinjer för inköp och andra styrande dokument inom området, såsom regionens investeringspolicy (RD19/02176) samt upphandlingsprocess.

³ Finansinspektion, 2022. *Färdplan för en hållbar finansmarknad*

Region Dalarna ingår i och finansierar gemensamt med andra regioner det nationella kansliet för hållbar upphandling. I detta forum ges övergripande stöd för hållbar offentlig upphandling, men i Region Dalarna saknas ett strategiskt och systematiskt arbete för att ställa hållbarhetskrav i upphandling. Det råder otydlighet både gällande gränsdragningar, uppdrag och prioriteringar inom organisationen.

Rekommendationer

- Stärk det systematiska arbetet för hållbar upphandling.

2.4 Region Dalarna ska genomföra innovationsupphandlingar

Nyckeltal	Målvärde	Resultat 2022	Resultat 2021
Förutsättningar för innovationsupphandlingar	Utvecklat arbetssätt 2023 därefter årlig uppföljning	-	-

Uppföljning av nämndernas verksamhetsberättelser för 2022

Regionstyrelsen nämner inte något arbete kopplat till detta delmål. Detta delmål berör huvudsakligen Regionstyrelsen, andra verksamhetsberättelser har därför inte inkluderats.

Utvecklingsområden

En innovationsupphandling handlar om att främja utveckling i och genom en offentlig upphandling. Innovationsupphandling kan användas när marknaden inte kan tillgodose den upphandlande organisationens behov, det krävs utveckling och ibland även forskning. Det kan även handla om situationer där marknaden kan möta behovet, men där den upphandlande organisationen och leverantörer har idéer om förbättringar som kan leda till utvecklande lösningar. Under 2022 genomfördes ingen innovationsupphandling inom Region Dalarna. För att främja innovationsupphandlingar behöver förståelse, kunskap och förutsättningar säkerställas hos beställande enheter.

Rekommendationer

- Kunskapshöjande insatser inom området på beställande enheter inom Region Dalarna.
- Utveckla arbetssätt som möjliggör innovationsupphandlingar.

2.5 Region Dalarna ska främja samhälls-entreprenörskap, social innovation och idéburet offentligt partnerskap

Nyckeltal	Målvärde	Resultat 2022	Resultat 2021
Handlingsplan för samhälls-entreprenörskap, sociala innovationer och idéburen sektor	Utvecklas 2022 därefter årlig uppföljning	Dialoger med interna och externa intressenter fortgår löpande	Dialoger med interna och externa intressenter har påbörjats
Antal IOP med aktörer inom idéburen sektor	Minst 1 under 2022 och därefter öka årligen	Dialoger med interna och externa intressenter fortgår löpande	Dialoger med interna och externa intressenter har påbörjats
Antal upphandlingar med reserverade kontrakt för sociala företag	Minst 1 under 2022 och därefter öka årligen	Dialoger med interna och externa intressenter fortgår löpande	Dialoger med interna och externa intressenter har påbörjats

Uppföljning av nämndernas verksamhetsberättelser för 2022

Regionala utvecklingsnämnden anger att man främjar entreprenörskap inom socialt företagande i Dalarna.

Regionstyrelsen har uppdraget att ta fram ett reglemente kring idéburet offentligt partnerskap, IOP.

Utvecklingsområden

Nyckeltalens målvärden har ej uppnåtts. Dialoger för att främja samhälls-entreprenörskap, social innovation och idéburet offentligt partnerskap fortgår löpande med interna och externa intressenter med koppling till området samt till den regionala stödstrukturens verksamhet.

Regiondirektörens ledningsgrupp har tagit del av förslag till administrativa rutiner för hur Region Dalarna kan arbeta med IOP.

Dialoger med Upphandlingsenheten om möjligheter till socialt ansvarsfull upphandling pågår.

Rekommendationer

- Besluta om att i Region Dalarna ska börja arbeta strategiskt med IOP, Idéburet Offentligt Partnerskap.
- Välja ut och testa några piloter för IOP, för att utveckla förslaget till administrativa rutiner samt tillhörande delar.
- Kunskapshöjande seminarier
- Kunskapshöjande och lösningsfokuserade dialoger med relevanta nämnder och verksamheter i Region Dalarna
- En regional pragmatisk process för att skapa strukturerad tvärsektorieell samverkan mellan Region Dalarna, offentlig sektor, näringsliv och civilsamhället/idéburen sektor. Inledande prototyp med del av verksamhet inom Region Dalarna.

2.6 Region Dalarna ska bedriva ett systematiskt och medvetet arbetsmiljöarbete med särskilt fokus på den organisatoriska och sociala arbetsmiljön

Nyckeltal	Målvärde	Resultat 2022	Resultat 2021
OSA – värde ur medarbetarenkäten*	Förbättras årligen från 2021	70 Källa: Medarbetarenkäten, 2021	70 Källa: Medarbetarenkäten, 2020
HME-index ⁴	Öka årligen och minst 85 2025	72 Källa: Medarbetarenkäten, 2021	76 Källa: Medarbetarenkäten, 2020
Antal synergier angående risk/iakttagelse	Öka årligen från 2021	274 Källa: Synergi, 2021	291 Källa: Synergi, 2020
Antal synergier angående negativ händelse/olycka	Minska årligen från 2021	532 Källa: Synergi, 2021	431 Källa: Synergi, 2020

Uppföljning av nämndernas verksamhetsberättelser för 2022

Arbetsmiljö är ett omfattande arbete som berörs i samtliga av nämndernas verksamhetsberättelser. Arbetsmiljö rapporteras även årligen i en arbetsmiljörapport, men det är viktigt att varje verksamhet har överblick över de egna styrkorna och svagheter och arbetar löpande med detta i det systematiska arbetsmiljöarbetet. Vad gäller måluppfyllnad på området under 2022 så är det en spretig bild, och det ser olika ut för olika nämnder. Bland annat så är det problem med bemanning och arbetsbelastning. Regionstyrelsen lyfter införandet av en visselblåstjänst som utgör en kanal där personer anonymt kan rapportera om allvariga, arbetsrelaterade missförhållanden inom organisationen.

Utvecklingsområden

Nyckeltalen visar en negativ utveckling från föregående år. Arbetsmiljö är en grundläggande förutsättning för att organisationen ska fungera i stort men även att övrigt hållbarhetsarbete ska kunna implementeras.

Rekommendationer

- Stärk det systematiska arbetsmiljöarbetet.
- Förbättra chefernas arbetsmiljö och förutsättningar att vara chef.

⁴ Definition: HME står för Hållbart medarbetar engagemang och är SKRs standardfrågor som också används vid nationella jämförelser

2.7 Alla verksamheter ska arbeta med riskanalyser, förebyggande insatser och handlingsplaner kring hot och våld i arbetet

Nyckeltal	Målvärde	Resultat 2022	Resultat 2021
Andel verksamheter som har framtagna handlingsplaner vid risk för hot och våld	100% av de verksamheter som anger att det finns risk för hot och våld	48% ja 16% delvis Källa: Arbetsmiljö-redovisningen 2021	59% ja 9% delvis Källa: Arbetsmiljö-redovisningen 2020
Antal synergiärenden gällande hot och våld	Minska årligen från 2021	113 Källa: Synergi, 2021	108 Källa: Synergi, 2020

Uppföljning av nämndernas verksamhetsberättelser för 2022

Patientnämndens skriver att dess medarbetare under året deltagit i en utbildning i hot och våld.

Utvecklingsområden

Enligt nyckeltalen har andelen verksamheter som anger att det finns risk för hot och våld i lägre utsträckning framtagna handlingsplaner för detta 2022 än 2021 vilket bör åtgärdas.

Rekommendationer

- Säkerställ att verksamheter i vilka det finns risk för hot och våld har handlingsplaner för hur detta ska hanteras.

2.8 Region Dalarna ska motverka diskriminering och verka för ökad mångfald på sina arbetsplatser

Nyckeltal	Målvärde	Resultat 2022	Resultat 2021
Region Dalarnas Jämställdhetsindex	Öka årligen från 2021	-	-
Systematiskt arbete utifrån diskrimineringslagens aktiva åtgärder	Utvecklat 2022 därefter årlig uppföljning	Systematiskt arbete initierat	Systematiskt arbete saknas

Uppföljning av nämndernas verksamhetsberättelser för 2022

Hälsa- och sjukvården inkluderar följande i sin internkontrollplan: Säkerställa att medarbetare inte diskrimineras när krav på vård av viss behandlare sker. Detta har genomförts under året.

Serviceförvaltningen skriver att de strävar efter en jämnare könsfördelning och mångfald och att de har haft en ökning av män vilket varit positivt för könsfördelningen.

Utvecklingsområden

Ett arbete finns påbörjat för att säkerställa att Region Dalarna lever upp till kraven i diskrimineringslagen utifrån ett arbetsgivarperspektiv. En handlingsplan ska vara klar under 2023 och ett implementeringsarbete påbörjas under året. Ett utvecklingsområde är att säkerställa att detta genomförs och att implementeringen genomförs brett i organisationen.

Rekommendationer

- Färdigställ handlingsplanen
- Säkerställ bred implementering i organisationen

Miljömässig hållbarhet

Övergripande mål för 2030: "Region Dalarna ska minska sina utsläpp av växthusgaser med 75 procent (jämfört med 2018) samt ha en minimal negativ miljöpåverkan och främja biologisk mångfald och ekosystemtjänster"

Nedan redovisas indikatorerna för miljömässig hållbarhet uppdelat på respektive delmål. Vidare ges en kort analys av nämndernas verksamhetsberättelser för 2022 utifrån hur de kopplar an till målen.

3.1 Region Dalarna ska minska användningen av fossilt bränsle

Nyckeltal	Målvärde	Resultat 2022	Resultat 2021
Totalförbrukning av fossilt bränsle ⁵	Minska med 50 % till 2025 från 2018	Minskat med 8 % Källa: Region Dalarna, 2022	Minskat med 4 % Källa: Region Dalarna, 2021
Andel personbilar med eldrift	25% till 2025	1% Källa: Fleet support, 2022	1% Källa: Fleet support, 2021

Uppföljning av nämndernas verksamhetsberättelser för 2022

I ett flertal nämnders verksamhetsberättelser finns aktiviteter beskrivna för att öka antalet distansmöten med syftet att minska miljöpåverkan och onödigt resande för både medarbetare och patienter. Inom ambulanssjukvården har en ambulansbuss inrättats under hösten 2022 i syfte att effektivisera ambulanstransporterna. Kollektivtrafikförvaltningen har ett procentmål för mängden fossilfritt bränsle för småfordon, målvärdet uppnåddes inte under 2022.

Regionfullmäktige gav i juni 2020, fastighetsnämnden i uppdrag att ta fram en plan för laddning av elfordon i anslutning till regionens verksamheter (RS2022/508). Regionfastigheter konstaterar i sin verksamhetsberättelse för 2022 att utbyggnaden av infrastruktur för elbilsladdning är försenad i tid jämfört med planerad utbyggnadstakt.

Regionstyrelsen fattade beslut (RS2022/1521) om att inrätta en gemensam bilpool- och leasingbilslösning för hela Region Dalarna. Regionservice får ett utökat ansvar som bland annat innefattar framtagande och implementering av riktlinjer, uppföljning av nyckeltal samt analys och utveckling.

Utvecklingsområden

Region Dalarna beslutade under 2022 att inte teckna nya leasingavtal för bilar i avvaktan på att läget inom fordonsindustrin ska stabiliseras. Detta har medfört att andelen elbilar inte har ökat.

Clean Vehicles Directive (CVD) är ett EU-direktiv som trädde i kraft i svensk lag 1 juni 2022 (Lag 2011:846)⁶. Lagen ställer krav på en viss andel "rena fordon" i upphandlande avtal och gäller för myndigheter och enheter som lyder under LOU. Region Dalarna behöver beakta kravet vid upphandling av fordon.

Regionstyrelsens beslut att inrätta en gemensam bilpool- och leasingbils-lösning för hela Region Dalarna innefattar framtagande och implementering av riktlinjer som bl.a. reglerar inköp, uppföljning och avyttring av regionens bilar. För att nå målet om andel elbilar till

⁵ Förbrukning av fossilt bränsle från Region Dalarnas ambulanstransporter, sjuktransporter, luftambulans, godstransporter, bilpoolsbilar, verksamhetsbilar samt resor som sker med egen bil i tjänsten.

⁶ Lag (2011:846) om miljökrav vid upphandling av bilar och vissa tjänster inom vägtransportområdet

2025, samt för att säkerställa en effektiv process krävs en samordning kring efterfrågan av elbilar och installation av infrastruktur för elbilsladdning.

Under 2022 saknades förutsättningar för uppföljning av följsamheten till Region Dalarnas Mötes- och resepolicy (RD19/03580).

Rekommendationer

- Möjliggöra uppföljning av verksamheternas följsamhet till Region Dalarnas Mötes- och resepolicy (RD19/03580), på regionövergripande nivå samt på verksamhetsnivå.
- Framtagande av riktlinjer som reglerar inköp, uppföljning och avyttring av regionens bilar.
- Vid upphandling beakta kravet på andel rena fordon enligt lag (2011:846)⁷.
- Samordning kring efterfrågan av elbilar och installation av infrastruktur för elbilsladdning.

3.2 Region Dalarnas utsläpp ska minska genom att Region Dalarnas transporter blir mer effektiva och klimatsmarta

Nyckeltal	Målvärde	Resultat 2022	Resultat 2021
Utsläpp av CO2/kilometer	Minska årligen från 2021	0,49 kg CO2/km Källa: Region Dalarna, 2022	0,49 kg CO2/km Källa: Region Dalarna, 2021

Uppföljning av nämndernas verksamhetsberättelser för 2022

Regionservice har mål i sin verksamhet om att andelen HVO100 ska uppgå till 15 procent av den totala drivmedelsförbrukningen för godstransporter i egen regi. Resultatet för 2022 är 10,8 procent, en effekt av att verksamheten valt billigare drivmedel för att motverka stigande drivmedelskostnader.

Utvecklingsområden

Utsläppen från inrikes transporter står för en tredjedel av Sveriges totala växthusgasutsläpp. Sveriges etappmål för inrikestransporter är en minskning av växthusgasutsläppen med 70 procent till 2030 jämfört med 2010⁸.

Region Dalarnas verksamheter bedrivs på ett geografiskt utspritt område vilket innebär omfattande transporter av gods. En viktig aspekt för att uppnå effektiva och klimatsmarta transporter är hög nyttjandegrad av regionens fordon. Samnyttjande av fordon mellan förvaltningarna kan möjliggöra detta.

Utsläppen ska enligt etappmålet för inrikes transporter minska med minst 70 procent till 2030 jämfört 2010.

Region Dalarna behöver samverka med andra regionala aktörer i omställningen till en mer hållbar transportsektor i länet. Omställningen behöver ske samordnat och med ett helhetsperspektiv, så som vid planering av laddinfrastruktur.

Rekommendationer

- Utredda möjligheterna till samordning av godstransporterna mellan förvaltningarna för att öka transporteffektiviteten.
- Samverka med andra regionala aktörer i omställningen av transportsektorn.
- Vid upphandling beakta kravet på andel rena fordon enligt lag (2011:846)⁹.

⁷ Lag (2011:846) om miljökrav vid upphandling av bilar och vissa tjänster inom vägtransportområdet

⁸ Regeringskansliet, 2017. *Det klimatpolitiska ramverket*

⁹ Lag (2011:846) om miljökrav vid upphandling av bilar och vissa tjänster inom vägtransportområdet

3.3 Region Dalarnas avfall per vårdtillfälle ska minska

Nyckeltal	Målvärde	Resultat 2022	Resultat 2021
Kg avfall/ vårdtillfälle	Minska med 5 % till 2025 från 2020	Ökat med 14 % Källa: Region Dalarna, 2022	Ökat med 0,3 % Källa: Region Dalarna, 2021

Uppföljning av nämndernas verksamhetsberättelser för 2022

Tandvårdsförvaltningens materialgrupp arbetar med att minska antalet kemikalier som används inom verksamheterna genom att upprätta en "shoppinglista" med utvalda produkter. Utfallet för 2022 visar på en minskning av kemikalieavfallet jämfört med 2021.

Utvecklingsområden

Om Region Dalarna ska lyckas med att nå målsättningen att minska mängden avfall per vårdtillfälle, krävs att flera aktörer samverkar och att incitament och drivkrafter tydliggörs för alla involverade parter. Avfallsproducent på lasaretten är primärt hälso- och sjukvården. För att minska det avfallet från lasaretten behöver bruket av engångsartiklar minska.

Verksamheterna behöver tydliga rutiner och arbetssätt som styr mot ett minskat användande av engångsartiklar. I upphandlingen av varor och tjänster behöver krav ställas som främjar en cirkulär ekonomi, så som möjlighet till reparation, krav på garantitider, lång livslängd, giftfria produkter m.m.

Rekommendationer

- Krav i upphandlingar som främjar en cirkulär ekonomi.
- Stöd till verksamheterna inom hälso- och sjukvården för att minska användandet av engångsartiklar.

3.4 Region Dalarnas klimatpåverkan från förbrukningsartiklar ska minska

Nyckeltal	Målvärde	Resultat 2022	Resultat 2021
CO2 för ett urval av förbrukningsartiklar	Minska med minst 25 % till 2025 från 2020	Ökat med 18% Källa: Varuförsörjningen, 2022	Minskat med 15% Källa: Varuförsörjningen, 2021

Uppföljning av nämndernas verksamhetsberättelser för 2022

Delmålet berör främst hälso- och sjukvårdsförvaltningen samt tandvårdsförvaltningen.

Tandvårdsförvaltningen genomförde en upphandling av tandvårdsförbrukningsmaterial under 2022 genom Varuförsörjningen, miljökrav har ställts i upphandlingen.

Utvecklingsområden

Nyckeltalet för delmålet visar en ökning av klimatpåverkan från förbrukningsartiklar med 18 procent mellan 2020 och 2022. För beräkning av utsläpp från inköp används kostnadsuppgifter, det vill säga utsläppen beräknas utifrån spenderad summa. Den genomsnittliga prisutvecklingen för material och tjänster mellan 2020 och 2022 är 13 procent enligt Landstingsprisindex¹⁰. Det kan förklara en del av utsläppsökningen mellan 2020 och 2022.

De åtgärder som föreslås för att minska klimatpåverkan från förbrukningsartiklar är kartläggning över vilka produkter som ska vara flergångs där sterilhantering sker och att de produkter som fortsatt behöver vara engångs har en låg klimatpåverkan genom att krav ställs i upphandlingar. Samarbetet inom Varuförsörjningen och med övriga regioner är viktigt för att harmonisera kraven för bästa tydlighet gentemot producenter och leverantörer. Regionen bör även vara mer aktiv i så kallade innovationsupphandlingar för att möjliggöra nya material och produkter som till exempel kommer från skogsråvara istället för fossil råvara.

Rekommendationer

- Minska klimatpåverkan från förbrukningsartiklar

3.5 Region Dalarnas återvinningsgrad ska öka

Nyckeltal	Målvärde	Resultat 2022	Resultat 2021
Kg material återvunnit/kg totalt avfall	Minst 35% till 2025	23% Källa: Region Dalarna, 2022	22% Källa: Region Dalarna, 2021
Utvecklat system för effektiv returverksamhet	Utvecklas 2022 däref-ter årlig uppföljning	Utvecklat arbete finns delvis.	Utvecklat arbete finns delvis.

Uppföljning av nämndernas verksamhetsberättelser för 2022

Tandvårdsförvaltningens verksamheter ska undvika onödiga inköp och återanvända varor i så stor utsträckning som möjligt. Under 2022 var det fem stycken tandvårdskliniker som uppgav att de nyttjat RD-returen. Inventering av förutsättningar för källsortering av tandvårdsklinikernas avfall har genomförts under året.

¹⁰ SKR, 2023. *Ekonominytt*

Hjälpmedelsnämnden har uppsatta mål för att öka recirkulationen av hjälpmedel, vilket har påverkats negativt av leveransproblem samt prishöjningar av hjälpmedel och reservdelar på grund av globala transportproblem, utbredd råvarubrist och kriget i Ukraina.

Utvecklingsområden

Region Dalarna har tagit fram två övergripande rutiner som styr avfallshanteringen för samtliga verksamheter, samt en källsorteringshandbok. Under 2022 påbörjades en revidering av rutinerna.

Den 27 mars 2023 togs verkställighetsbeslutet Beslut om restriktivitet i enlighet med arbetet med en hållbar framtid för Region Dalarna (beslutsnr 29/23) där punkt fyra säger att hållbarhetsperspektivet ska prägla nyanskaffningar av t.ex. möbler och dylikt. Det innebär särskild restriktivitet vid inköp där återanvändning ska vara förstahandsalternativet.

RD-returen är Region Dalarnas returverksamhet av framförallt möbler, men även andra varor. Det saknas i dagsläget ett övergripande, strukturerat system för mottagande, annonsering och omfördelning av varor över hela länet. Med syfte att skapa förutsättningar för ökad cirkularitet av möbler och andra varor enligt verkställighetsbeslut nr 29/23 behöver olika möjligheter att utveckla RD-returen utredas.

Ökad materialåtervinning börjar med inköpet av varor och produkter. En förutsättning för ökad materialåtervinning är att de produkter och varor som köps in, är tillverkade av material som är återvinningsbara och inte sammansatta av flera olika material. I upphandling av varor bör krav ställas som möjliggör detta.

Rekommendationer

- Utreda hur RD-returen, Region Dalarnas returverksamhet för möbler, utrustning och förbrukningsvaror, kan utvecklas för att minska behovet av nyanskaffningar.
- Omvärldsbevaka och utreda möjligheterna att återvinna plastavfallet i en högre utsträckning än vad som görs idag.
- Krav i upphandlingar som möjliggör att varor och produkter kan materialåtervinnas.

3.6 Region Dalarnas nybyggnationer och större ombyggnationer som certifierats ska nå nivå Miljöbyggnad silver som lägst

Nyckeltal	Målvärde	Resultat 2022	Resultat 2021
Identifiera vilka av miljöbyggnads-indikatorerna som ska tillämpas vid projekt i inhyrda lokaler	Utvecklas 2022 där- efter årlig uppföljning	Metod saknas	Metod saknas
Andel nybyggnationer och större ombyggnationer som certifierats med Miljöbyggnad silver	Årlig uppföljning	Samtliga nybyggnationer/större ombyggnationer är i en process för certifiering. Källa: Region Dalarna, 2022	Samtliga nybyggnationer/större ombyggnationer är i en process för certifiering. Källa: Region Dalarna, 2021
Andel av trä i byggnationer	Årlig uppföljning	Metod saknas	Metod saknas

Uppföljning av nämndernas verksamhetsberättelser för 2022

I samtliga investeringsprojekt där det är tillämpligt arbetar Regionfastigheter enligt Miljöbyggnads metodik. Vid större nybyggnadsprojekt certifieras byggnaderna i Miljöbyggnad med målsättningen att nå högsta nivå, Guld.

Regionfullmäktige gav i uppdrag till Fastighetsnämnden, att under 2022 utarbeta en rivningsstrategi innefattande materialval i byggprocessen som leder till minimal miljöbelastning. Uppdraget kommer att fortlöpa under 2023 via Regionstyrelsen då Fastighetsnämndens uppdrag sedan årsskiftet 2022/2023 lagts där. Uppdraget att följa forskning och utveckling inom träbyggnation samt verka för ett ökat träbyggande inom regionen, bedöms vara uppnått under året.

Utvecklingsområden

Metoder för uppföljning av nyckeltalen saknas. Det saknas systemstöd för uppföljning av andelen trä i byggnationer vilket resulterar i ett omfattande administrativt arbete.

I december 2022 publicerade SGBC (Sweden Green Building Council) den nya versionen av Miljöbyggnad¹¹, med syfte att bland annat anpassa systemet till EU-taxonomin. Den uppdaterade versionen tar hänsyn till bland annat återbruk, cirkularitet och ekosystemtjänster. Region Dalarna behöver implementera den senaste versionen av Miljöbyggnad i kravställningarna vid ny- och ombyggnationer.

Rekommendationer

- Implementera Miljöbyggnad 4.0 i kravställningarna vid ny- och ombyggnationer.

¹¹ Sweden Green Building Council (SGBC), 2022. *Miljöbyggnad 4.0*

3.7 Region Dalarnas energianvändning för fastigheter ska effektiviseras

Nyckeltal	Målvärde	Resultat 2022	Resultat 2021
kWh/m ²	140 kWh/m ² till 2025	144,3 kWh/m ²	156,5 kWh/m ²
		Källa: Region Dalarna, uppföljning av Energiplan, 2022	Källa: Region Dalarna, uppföljning av Energiplan, 2021

Uppföljning av nämndernas verksamhetsberättelser för 2022

Regionfastigheter arbetar med energibesparande åtgärder enligt målen i Region Dalarnas Energiplan 2018-2030, där några av målen handlar om utbyggnad av solceller på regionens tak samt energimål för ny- och ombyggnationer. Energiplanens samtliga målsättningar ska gemensamt bidra till att Region Dalarnas energirelaterade koldioxidutsläpp ska vara noll år 2050.

En energisparkampanj riktad till regionens samtliga verksamheter, har genomförts under hösten 2022. Tandvårdsförvaltningen har uppmanat verksamheterna att genomföra energibesparande åtgärder, så som krav vid upphandling av verksamhetsutrustning.

Utvecklingsområden

Resultatet visar en historiskt låg elenergianvändning som är 0,2 procent lägre än 2021 och 2,5 procent lägre än 2019. Då verksamheten och därmed energianvändningen påverkats av pandemin så måste jämförelser göras över en flerårsperiod.

En stor utmaning är klimatet i lokalerna där ökade verksamhetskrav och teknisk utveckling riskerar påverka energianvändningen negativt. För att uppnå målsättningarna i Region Dalarnas Energiplan 2018-2030, krävs att flera aktörer samverkar och att incitament och drivkrafter tydliggörs. De gröna hyresavtal som hyresgästen kan teckna med Regionfastigheter är en del i det arbetet.

Rekommendationer

- Säkerställa att energikrav ställs vid upphandling av verksamhetsutrustning när så är aktuellt.
- Revidera miljonkontraktet så att kraven i kontraktet på ett mera ändamålsenligt sätt styr mot ökad energieffektivisering. Stötta både externa och interna hyresgäster med energieffektiviserande åtgärder.

3.8 Region Dalarnas klimatpåverkan från livsmedel ska bli mindre

Nyckeltal	Målvärde	Resultat 2022
CO ₂ /portion	Minska med 5 % till 2025 från 2021	Minskning med 15%
		Källa: Matilda (kostdatasystem), 2022

Uppföljning av nämndernas verksamhetsberättelser för 2022

Regionservice har mål om att minska klimatpåverkan från livsmedel, resultatet för 2022 visar på en minskning från föregående år. Uppföljningen av livsmedlens klimatpåverkan omfattar menyerna som serveras i lunchrestaurangerna.

Detta delmål berör huvudsakligen Servicenämnden, andra verksamhetsberättelser har därför inte inkluderats.

Utvecklingsområden

Nyckeltalets utfall för 2022 visar en minskning jämfört med tidigare år. Regionens menyplanerare har i uppdrag att vid skapandet av menyer som serveras på restaurangerna ta hänsyn till den klimatpåverkan som måltiderna ger upphov till.

Det kostdatasystem som är upphandlat idag kan enbart utföra teoretiska mätningar av klimatpåverkan för de rätter som serveras på menyn. På marknaden finns idag måltidsplaneringsverktyg som kan utföra beräkningar av klimatpåverkan utifrån inköpsstatistik vilket ger en mera fullständig bild.

Rekommendationer

- Utredda möjligheterna att komplettera nuvarande kostdatasystem med måltidsplaneringsverktyg som möjliggör uträkningar av klimatpåverkan utifrån inköpsstatistik.

3.9 Region Dalarnas matsvinn ska minska

Nyckeltal	Målvärde	Resultat 2022	Resultat 2021
Kg/serverad portion	Minska med 50% till 2025 från 2020	Ökat med 17% Källa: Region Dalarna Matsvinnsmätning, 2022	Ökat med 29% Källa: Region Dalarna Matsvinnsmätning, 2021

Uppföljning av nämndernas verksamhetsberättelser för 2022

Regionservice har fått i uppdrag att implementera ett nytt måltidssystem för patientmåltider i länet. Bytet innebär att regionen går från varm mat i kantin på Falu lasarett och kyld mat på bricka på Mora lasarett, till kyld enportionsmat. Införande av det nya måltidssystemet påbörjades under slutet av 2022 och enligt projektets tidsplan kommer pilottester att utföras i Q4 2023, för att sedan införas fullt ut under Q1 2024.

Utvecklingsområden

Mätningarna av matsvinn som utförs visar att den största mängden matsvinn uppstår på vårdavdelningarna. Orsaken till de höga nivåerna på matsvinn är framförallt svårigheten att beställa rätt antal portioner till patienterna på vårdavdelning. Med de metoder för servering av patientmat som verksamheten idag förfogar över, så finns ingen möjlighet att spara mat som inte har serverats vilket leder till matsvinn.

Införandet av det nya måltidssystemet med kyld enportionsmat ger en längre hållbarhet på maten, samt att maten värms och serveras en portion i taget utifrån när patienten önskar äta. Det sammantaget förmodas resultera i ett lägre matsvinn.

Rekommendationer

- Utredda möjligheterna att utöka antalet mätperioder av matsvinn för att möjliggöra en säkrare analys.
- Utredda möjligheterna till att mätningar av matsvinn även bör omfatta måltiderna som serveras i lunchrestaurangerna.

3.10 Region Dalarnas andel av miljömärkta livsmedel ska öka

Nyckeltal	Målvärde	Resultat 2022	Resultat 2021
Kr inköpta miljömärkta livsmedel ¹² /kr totalt inköpta livsmedel	50 % år 2025	32% Källa: Region Dalarna, 2022	31 % Källa: Region Dalarna, 2021

Uppföljning av nämndernas verksamhetsberättelser för 2022

Serviceämnden uppger att utvecklingen på livsmedelspriser både globalt och nationellt har varit höga över tid. Storhushållsprisindex visar att livsmedelspriserna ökat med i genomsnitt ca 26 procent i december 2022, jämfört med december 2021. För att minska de negativa ekonomiska effekterna har kostverksamheten anpassat menyplanering och förrådsartiklar efter billigare råvaror för att på så sätt kunna hålla nere livsmedelskostnaden per portion.

Detta delmål berör huvudsakligen Serviceämnden, andra verksamhetsberättelser har därför inte inkluderats.

Utvecklingsområden

För att uppnå målet om 50 procent miljömärkta livsmedel till 2025 bör Region Dalarnas budget för livsmedel anpassas utifrån den eventuella merkostnad som en ökad andel miljömärkta livsmedel kan innebära.

I hållbarhetsprogrammet finns ett antal delmål som berör livsmedel, vilket kan leda till målkonflikter. Kostservice efterlyser en prioriteringsordning av delmålen i hållbarhetsprogrammet som kopplar till livsmedel.

Rekommendationer

- Tydlig prioritering av delmålen som kopplar till livsmedel i hållbarhetsprogrammet.
- Budgeten för livsmedel bör anpassas utifrån den merkostnad som en ökad andel miljömärkta livsmedel kan innebära.

3.11 Region Dalarnas andel lokalproducerade livsmedel som uppfyller Region Dalarnas miljökrav ska öka

Nyckeltal	Målvärde	Resultat 2022	Resultat 2021
kr lokalproducerat ¹³ / kr totalt livsmedel	Öka årligen från 2021	15% Källa: Region Dalarna, 2022	-

Uppföljning av nämndernas verksamhetsberättelser för 2022

Kostenheten på Regionenservice har under 2022 arbetat fram och implementerat rutiner och arbetssätt, för att möjliggöra mätning av andel lokalproducerade livsmedel.

¹² Livsmedel som är märkta med EU-lövet eller KRAV-märket. I kategorin fisk och skaldjur inkluderas även produkter som är MSC-märkta.

¹³ Livsmedel som är producerade inom Dalarnas län. Begreppet producerad innefattar livsmedel där råvaran är uppfödd eller odlad i Dalarnas län, samt livsmedel som är förädlade i Dalarnas län men där råvarorna som ingår har ett annat ursprung. Region Dalarnas miljökrav avser basnivån i Upphandlingsmyndighetens kriteriebibliotek för livsmedel.

Detta delmål berör huvudsakligen Servicenämnden, andra verksamhetsberättelser har därför inte inkluderats.

Utvecklingsområden

Mätmetod för uppföljning av nyckeltalet implementerades med start 1 november 2022. Resultatet för 2022 är ett medelvärde för november och december och omfattar endast produktionsköken i Falun och Mora. Under 2023 kommer uppföljning av nyckeltalet att ske månadsvis och omfatta Region Dalarnas kostenhets samtliga inköp av livsmedel.

Lokala mindre företag kan ha svårigheter att leverera de stora volymer av livsmedel som Region Dalarna köper in. För att underlätta detta delas upphandlingar upp i mindre avtalsområden. En kartläggning genomförs över vilka livsmedel som är möjliga för Dalarnas livsmedelsproducenter att leverera i stora volymer, samt att det planeras för tidiga dialoger med leverantörerna.

Rekommendationer

- Fortsatta dialoger med lokala livsmedelsproducenter inför kommande livsmedelsupphandlingar.

3.12 Region Dalarnas miljöpåverkan från utgående avloppsvatten vid lasaretten ska minska

Nyckeltal	Målvärde	Resultat 2022	Resultat 2021
Mätning ska göras på utgående avloppsvatten från lasaretten	Metodik utvecklad 2022 därefter mätning minst vart tredje år	Metod saknas	Metod saknas

Uppföljning av nämndernas verksamhetsberättelser för 2022

Region Dalarnas läkemedelsstrategi som fastställdes i mars 2022 tar sin utgångspunkt i den nationella läkemedelsstrategin. Ett utav de långsiktiga målen i strategin är en samhällsekonomiskt och miljömässigt hållbar läkemedelsanvändning. När regionens terapirekommendationer utarbetas är läkemedlens miljöpåverkan en viktig faktor.

Tandvårdsförvaltningen vidtar ett flertal åtgärder för att samla in och omhänderta hög och låghaltigt amalgamavfall. Samtliga kliniker genomför årliga provtagningar på utgående vatten från amalgamavskiljare.

Utvecklingsområden

Inom Region Dalarnas verksamheter hanteras läkemedel och kemikalier, samt att det uppkommer spillvatten från exempelvis kök, tvätthallar och laboratorium. Om det finns brister i rutiner för egenkontroll och riskbedömning i dessa verksamheter föreligger en risk för utsläpp till avloppsnätet.

Under 2016 genomfördes mätningar på avloppsvattnet från Falu lasarett utifrån krav från tillsynsmyndigheten, Falu kommun, samt att en inspektion genomfördes på ambulans-tvätten på Falu lasarett under hösten 2022. Inspektionen resulterade i ett föreläggande att vidta skyddsåtgärder samt försiktighetsmått på anläggningen.

Egenkontroll är aktiviteter, rutiner och åtgärder m.m. som en verksamhetsutövare på egen hand ska planera, genomföra och följa upp enligt 26 kap. 19 § miljöbalken (MB). Det behöver utarbetas ett systematiskt metodstöd samt vägledning till Region Dalarnas verksamheter för att möjliggöra ett systematiskt miljöarbete, där egenkontrollen är en del.

Rekommendationer

- Utarbeta metodstöd samt vägledning i systematiskt miljöarbete och egenkontroll för Region Dalarnas verksamheter
- Riskbedömning av verksamheternas kemikaliehantering

3.13 Region Dalarnas klimatpåverkan från medicinska gaser och köldmedia ska minska

Nyckeltal	Målvärde	Resultat 2022	Resultat 2021
Köldmedia nyinstallation	GWP<10 alt naturliga köldmedier	Rutin saknas	Rutin saknas
Plan för konvertering av köldmedier i befintliga anläggningar	Utvecklas 2022 där- efter årlig upp-följ- ning	Handlingsplan sak- nas	Handlingsplan sak- nas

Uppföljning av nämndernas verksamhetsberättelser för 2022

Detta delmål berör främst Hälso- och sjukvårdsförvaltningen, Tandvårdsförvaltningen samt Regionfastigheter. Tandvårdsförvaltningens uppföljning av förbrukad mängd lustgas visar på en ökad användning under 2022 jämfört med föregående år.

Utvecklingsområden

Lustgas är den medicinska gas med störst klimatpåverkan inom Region Dalarna. Den används främst som smärtlindring inom förlossningsvården, men även inom andra medicinska sammanhang. Lustgasdestruktorn som är installerad på Falu lasarett destruerade 1,4 ton lustgas under 2022.

Region Dalarna följer F-gasförordningen (EU/517/2014) som succesivt begränsar försäljningen av f-gaser i EU och förbjuder köldmedier med hög miljöpåverkan vid nyinstallation och service. En handlingsplan för konvertering av köldmedier i befintliga anläggningar till köldmedier som följer F-gasförordningen bör upprättas.

Rekommendationer

- Plan för konvertering av köldmedier i befintliga anläggningar till köldmedier som följer F-gasförordningen.

3.14 Region Dalarnas miljöpåverkan från antibiotika och andra läkemedel ska minska

Nyckeltal	Målvärde	Resultat 2022	Resultat 2021
Antal antibiotikarecept per tusen invånare	< 250 per år	233 Källa: Folkhälsomyndigheten	219 (tillfällig nivå pga. pandemin?)
Åtgärdsplan kring användning av miljöbelastande läkemedel och överblivna läkemedel hos allmänheten.	Utvecklas 2022 därefter årlig uppföljning	Läkemedelsstrategi antagen. Ingen specifik åtgärdsplan.	-

Uppföljning av nämndernas verksamhetsberättelser för 2022

Sedan 2022 har Region Dalarna en egen läkemedelsstrategi, Läkemedelsstrategi för Region Dalarna 2022-2024, baserad på den nationella strategin.

Den antagna läkemedelsstrategin är en utgångspunkt för det fortsatta utvecklingsarbetet kring användningen av miljöbelastande läkemedel. Till målbilden hör en samhällsekonomiskt och miljömässigt hållbar läkemedelsanvändning.

Utvecklingsområden

Ett utvecklingsområde inom uppföljningsarbetet är att systematiskt värdera ordinationer i relation till bland annat diagnoser, för att säkerställa att läkemedelsanvändningen är kunskaps- och evidensbaserad.

Region Dalarna arbetar för att kunskapen om läkemedels miljöpåverkan ska öka hos allmänheten samt hos hälso- och sjukvårdspersonal.

Inom regionens läkemedelsförsörjning pågår ett kontinuerligt arbete för att minska läkemedelskassationer i hälso- och sjukvården.

Rekommendationer

- Läkemedelsstrategin ska utgöra underlag för Region Dalarnas prioriterade insatser och förbättringsområden så att regionens läkemedelsarbete uppfyller de fastställda målen.

Klimatbokslut

Nedan presenteras Region Dalarnas årliga klimatbokslut.

Resultat

Tabellen visar klimatpåverkan (ton CO₂-e) för 2022. Aktiviteterna är uppdelade i respektive scope (för ytterligare info -se bilaga 2), samt redovisas som andel av totalen (%).

Utsläppspost (ton CO ₂ -e)	Scope 1	Scope 2	Scope 3	Total	Andel (%)
Fastigheter	58	964		1 022	5%
Uppvärmning		964		964	5%
Elanvändning				0	0%
Fjärrkyla				0	0%
Köldmedialäckage	58			58	0%
Kollektivtrafik	4 420			4 420	23%
Hälso- och sjukvård	2 147		10 851	12 998	67%
Ambulanstransporter	845			845	4%
Sjuktransporter	173			173	1%
Luftambulans	403			403	2%
Medicinska gaser	329			329	2%
Förbrukning av sjukvårdsmaterial			9 682	9 682	50%
Tvättning och torkning av textilier	64			64	0%
Livsmedel			648	648	3%
Godstransporter	310			310	2%
Avfall			521	521	3%
Övergripande	907		64	971	5%
Resor verksamhetsbundna bilar	430			430	2%
Resor bilpoolsbilar	182			182	1%
Tjänsteresor bil (egen bil)	148			148	1%
Tjänsteresor flyg	147			147	1%
Tjänsteresor tåg	0			0	0%
Reservkraft			64	64	0%
Totalt	7 532	964	10 915	19 411	
Utsläppspost (ton CO₂-e)				2022	
Placering av kapital				9354	

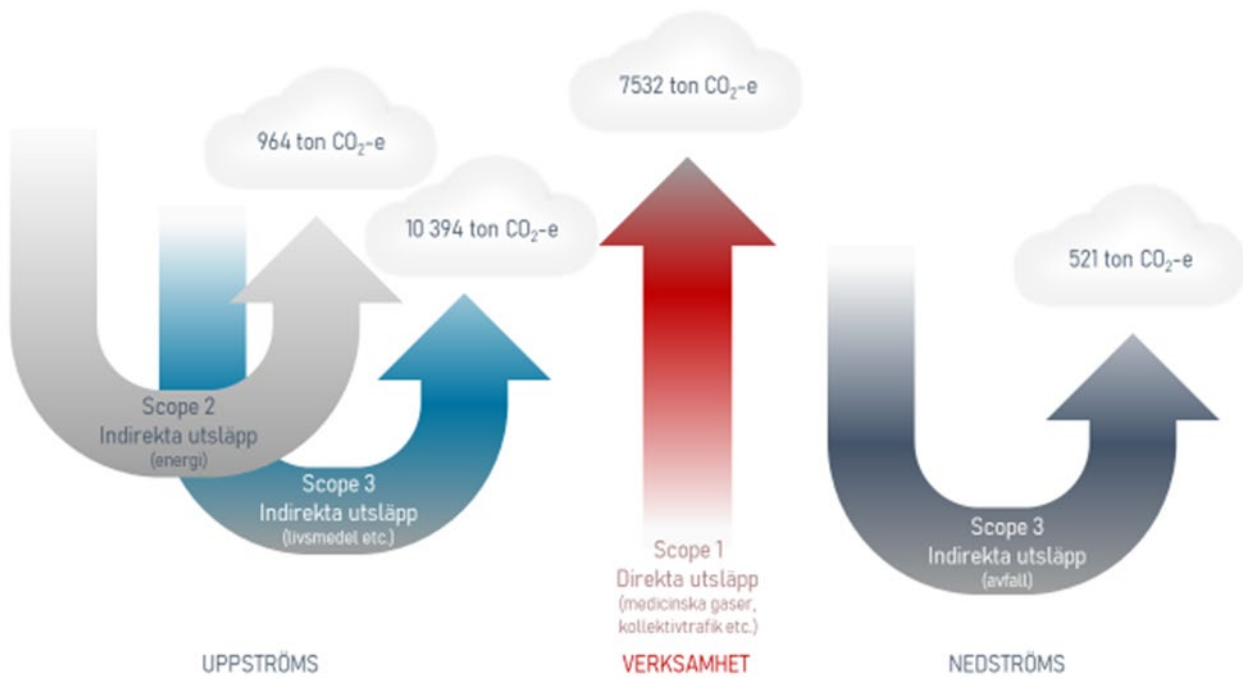
Tabellen visar klimatpåverkan (ton CO2-e) för 2022 och basåret 2018, samt förändringen mellan åren¹⁴.

Utsläppspost (ton CO2-e)	2018	2022	Förändring (ton CO2-e)
Fastigheter	1 191	1 022	-169
Uppvärmning	1 057	964	-93
Elanvändning	0	0	0
Fjärrkyla	0		0
Köldmedialäckage	134	58	-76
Kollektivtrafik	3 407	4 420	1013
Hälso- och sjukvård	12 126	12 998	872
Ambulanstransporter	813	845	32
Sjuktransporter	170	173	3
Luftambulans	491	403	-88
Medicinska gaser	818	329	-489
Förbrukning av sjukvårdsmaterial	8 250	9 682	1432
Tvättning och torkning av textilier	142	64	-78
Livsmedel	661	648	-13
Godstransporter	282	310	28
Avfall	499	521	22
Övergripande	1 137	971	-166
Resor verksamhetsbundna bilar	499	430	-69
Resor bilpoolsbilar	224	182	-42
Tjänsteresor bil (resor i egen bil)	214	148	-93
Tjänsteresor flyg	142	147	5
Tjänsteresor tåg	0	0	0
Reservkraft	59	64	5
Totalt	17 861	19 411	1550

Utsläppspost (ton CO2-e)	2018	2022	Förändring (ton CO2-e)
Placering av kapital	2 095	9 354	7 259

¹⁴ Den ökade klimatpåverkan från kapitalplaceringar påverkas av en pågående utveckling kring rapportering av utsläppsuppgifter från fondbolagen. Beräkningsmodellen för Region Dalarnas klimatbokslut har ändrats utifrån Fondbolagens förenings vägledning, samt att antalet fonder som redovisat utsläppsuppgifter har ökat mellan 2018 och 2022.

Klimatredovisning enligt GHG-protokollet (för ytterligare info -se bilaga 2) som visar Region Dalarnas klimatpåverkan i de tre scopen för 2022.

Slutsatser och prioriterade rekommendationer

Region Dalarnas hållbarhetsarbete bör ses som en central del i den process av utveckling, omställning och prioritering som på ett långsiktigt socialt, ekonomiskt och miljömässigt sätt möter regionens framtida utmaningar.

Uppföljningen av Region Dalarnas hållbarhetsprogram är också ett tillfälle att visa hur regionens verksamheter integreras med övriga samhället och genomförandet av den regionala utvecklingsstrategin Dalastrategin 2030 för ett klimatsmart, konkurrenskraftigt och sammanhållet Dalarna.

Resultatet i hållbarhetsredovisningen visar på en spridd bild där mycket går framåt men där det fortfarande finns många viktiga utvecklingsområden. En genomgång av nämndernas verksamhetsberättelser visar att majoriteten av delmålen kan återfinnas, men utspridda, i de olika nämndernas arbete under 2022. Utvecklingspotentialen är betydande då flera av delmålen berör många fler nämnder än de som tagit upp dem, och då vissa delmål inte går att återfinna i någon verksamhetsberättelse.

Integrering av hållbarhet i styrning och ledning och alla verksamheter är en av förutsättningarna för genomförandet av hållbarhetsprogrammet. Efter en genomgång av regionplan och nämndernas verksamhetsplaner för 2023 är slutsatsen att flera styrdokument finns inom hållbarhetsområdet och det blir otydligt för nämnderna vilka mål de ska använda som grund för sin planering.

Till de viktigaste åtgärderna för politiker och beslutsfattare hör därför att skapa de förutsättningar som krävs för genomförandet av hållbarhetsprogrammets och regionplanens målsättningar för ett hållbart Dalarna. Hit hör särskilt att tydligare integrera hållbarhet i styrning och ledning, eftersträva hög samverkanskompetens såväl internt som externt samt skapa ägarskap och delaktighet i organisationens alla delar.

Region Dalarnas klimatbokslut för 2022 visar en ökad klimatpåverkan från de verksamhetsområden och aktiviteter som omfattas av klimatbokslutet, jämfört med 2018. Arbetet med att minska klimatpåverkande utsläpp behöver intensifieras genom tydliga prioriteringar med avsikt att nå största möjliga effekt.

Av de rekommendationer som hållbarhetsredovisningen presenterar kopplade till delmålen är det en rekommendation per hållbarhetsdimension som bedöms särskilt angelägna att prioritera i planeringen inför 2024. Hit hör att utveckla och integrera invånardialoger i styrningen av komplexa samhällsutmaningar. Ett annat område rör frågan om upphandling och dess möjligheter att skapa utrymme att genomföra politiska mål för hållbarhet. Det tredje området handlar om att minska användningen av förbrukningsmaterial som 2022 var den enskilt största utsläppsposten i klimatbokslutet, 50 procent.

De prioriterade rekommendationerna som presenteras närmare här nedan bedöms ha stor utvecklingspotential och effekt i Region Dalarnas hållbarhetsarbete och relaterar dessutom till skärpta nationella målsättningar och lagkrav.

Prioriterad rekommendation social hållbarhet:

Säkerställ invånarnas inflytande och delaktighet

Det är tre nämnder som nämner i verksamhetsberättelserna för 2022 att någon form av strukturerad dialog med invånare har genomförts¹⁵. Som lyfts under delmål 1.5 *Region Dalarna ska säkerställa invånarnas insyn, inflytande och delaktighet, särskilt gällande barn och unga och nationella minoriteter* så sker det idag regelbundet inom ramen för funktionshinder- och pensionärsråd.

Dagens allt mer komplexa samhällsutmaningar är ofta lokalt specifika och i ständig förändring. För att kunna hantera dessa på ett både ekonomiskt och socialt hållbart sätt krävs att berörda parter är delaktiga i problemformulering, identifiering och genomförande av åtgärder.

Olika invånargrupperns erfarenheter, förhållningssätt och tolkningar av pågående samhällsförändringar är viktiga att ta del av för att rätt formulera problemet, förstå varför saker och ting behöver göras och vilka beslut som behöver tas. Tjänstedesign eller användarcentrering i utformning av tjänster blir allt viktigare för att undvika vanliga och dyra misstag och istället skapa effektiva lösningar till större nytta för slutanvändarna.

Region Dalarna behöver, även ur ett rent demokratiperspektiv, utveckla nya former av invånardialoger för att skapa bättre förutsättningar till att inkludera resurssvaga grupper i samhället, motverka politisk exkludering och aktivt verka för allas rätt till delaktighet och inflytande. Detta kräver kompetenser och arbetssätt som skapar tillit, tar hänsyn till maktförhållanden mellan olika grupper, når ut till de som behöver nås och ger utrymme för dialogen att förändra de system som är föremål för dialog.

Följande rekommenderas inför planering av 2024:

- Utred förutsättningarna för att utveckla och utöka Region Dalarnas arbete med strukturerade dialoger med invånare
- Utbilda politiker i invånardialog
- Införa ytterligare råd som inkluderar fler grupper, i ett första steg barn och unga samt nationella minoriteter och urfolket samer

Prioriterad rekommendation ekonomisk hållbarhet:

Stärk det systematiska arbetet för hållbar upphandling

Hållbar offentlig upphandling är ett av de mest verksamma styrmedlen för att påverka hållbar utveckling och regional tillväxt och genom minskad negativ påverkan på människor och miljö av de produkter och tjänster som upphandlas bidrar vi till en positiv samhällsutveckling.

Region Dalarnas Upphandlingspolicy har som syfte att skapa förutsättningar för ett inköpsarbete som säkerställer att Region Dalarna genomför ekonomiskt effektiva affärer som ger rätt kvalitet till bästa möjliga pris samt bidra till ett än mer klimatsmart, konkurrenskraftigt och sammanhållet Dalarna.

Till arbetet med hållbar upphandling hör bland annat att vid ett inköp se till en varas eller tjänsts livscykelkostnad (LCC), som gör det möjligt att välja det mest energi- och kostnadseffektiva alternativet. T.ex. för produkter som har lång livslängd kan för låg kvalitet

¹⁵ Den delaktighet och dialog som sker dagligen inom ramen för ordinarie verksamhet inom exempelvis sjukvården är viktig men inte det som åsyftas här.

eller för låga energikrav leda till förhöjda drift- och underhållskostnader samt förhöjd miljöbelastning under produktens livslängd. Genom att ställa tydliga och relevanta hållbarhetskrav i upphandling, som också följs upp, så kan negativ påverkan i den egna verksamheten och i leveranskedjorna identifieras, förhindras och begränsas.

Lagen om offentlig upphandling 4 kap, 3§ slår fast att upphandlande myndighet bör beakta miljöhänsyn vid offentlig upphandling om upphandlingens art motiverar detta. En skärpning av detta krav kan vara på väg genom en aktuell lagrådsremiss där Regeringen föreslår att det ska införas en skyldighet att vid offentlig upphandling beakta klimatet, miljön, människors hälsa, djuromsorg samt sociala och arbetsrättsliga aspekter, om upphandlingens art motiverar det. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2023.

Region Dalarna ingår i och finansierar gemensamt med andra regioner det nationella kansliet för hållbar upphandling. I detta forum ges övergripande stöd för hållbar offentlig upphandling, men i Region Dalarna saknas ett strategiskt och systematiskt arbete för att ställa hållbarhetskrav i upphandling. Det råder otydlighet både gällande gränsdragningar, uppdrag och prioriteringar inom organisationen.

För att möta både nuvarande och kommande krav i LOU (lagen om offentlig upphandling) samt för att till fullo ta tillvara den potential som finns i upphandling som styrmedel för hållbar utveckling så bör Region Dalarna säkerställa ett strategiskt och systematiskt arbete för hållbar upphandling.

Följande rekommenderas inför planering av 2024:

- Utveckla organisation och struktur för arbetet
- Hållbarhetssäkra upphandlingsprocessen från tidiga dialoger till uppföljning
- Utveckla arbetet med LCC-analyser
- Peka ut hållbarhetsprioriterade upphandlingsområden
- Utbilda och informera om hållbarhetskrav i upphandling

Prioriterad rekommendation miljömässig hållbarhet:

Minska klimatpåverkan från förbrukningsartiklar

Region Dalarnas klimatbokslut för 2022 visar en ökad klimatpåverkan från de verksamhetsområden och aktiviteter som omfattas av klimatbokslutet, jämfört med 2018. Arbetet med att minska klimatpåverkande utsläpp behöver intensifieras genom tydliga politiska prioriteringar med avsikt att nå största möjliga effekt.

Region Dalarnas verksamheter använder en stor mängd förbrukningsartiklar, vilket är en nödvändighet för att bedriva hälso- och sjukvård samt tandvård. Användandet av förbrukningsartiklar har även en stor klimatpåverkan, regionens årliga klimatbokslut visar att inköp av förbrukningsartiklar utgör den enskilt största utsläppsposten, för 2022 var andelen 50 procent.

För att uppnå det övergripande hållbarhetsmålet för miljödimensionen i hållbarhetsprogrammet är en minskad användning av förbrukningsartiklar en viktig faktor.

Varuförsörjningen är ett samarbete mellan regionerna Dalarna, Västmanland, Sörmland, Uppsala och Örebro med syfte att förse vården och tandvården med förbrukningsartiklar av engångskaraktär. Syftet med samarbetet är att främja regionernas möjligheter att tillvarata volym- och resursfördelar inom upphandling, depåhållning och distribution av förbrukningsvaror och andra varor av förbrukningskaraktär. Vid upphandling av förbrukningsartiklar ställs miljökrav vilka bland annat omfattar innehåll av skadliga kemikalier, klimatpåverkan och krav på förpackningar.

De åtgärder som föreslås för att minska klimatpåverkan från förbrukningsartiklar är kartläggning över vilka produkter som ska vara flergångs där sterilhantering sker och att de produkter som fortsatt behöver vara engångs har en låg klimatpåverkan genom att krav

ställs i upphandlingar. Samarbetet inom Varuförsörjningen och med övriga regioner är viktigt för att harmonisera kraven för bästa tydlighet gentemot producenter och leverantörer. Regionen bör även vara mer aktiv i så kallade innovationsupphandlingar för att möjliggöra nya material och produkter som till exempel kommer från skogsråvara istället för fossil råvara.

Följande rekommenderas inför planering av 2024:

- Utredda hur regionens klimatpåverkan från förbrukningsartiklar kan minska. Utredningen bör bland annat innefatta kartläggning av vilka engångsprodukter som kan ersättas av flergångsprodukter.
- Samverka mellan flera aktörer inom regionen för att beakta samtliga perspektiv, så som robusthet, vårdhygien, miljöpåverkan samt kostnader.
- Samverka med andra regioner för att gemensamt arbeta för att minska användningen av förbrukningsartiklar.
- Utarbetat stöd till verksamheterna vid inköps- och beställarprocessen för att underlätta hållbara val.

Bilaga 1. Revidering av nyckeltal och målvärden inför nästa år

Delmål för aktuellt nyckeltal/ målvärde	Skrivning detta år	Skrivning nästa år	Motivering
1.2	Nyckeltal: Andel beslutsunderlag med tillräcklig kvalitet utifrån perspektiven Målvärde: Öka årligen från 2021	Nyckeltal: Antal perspektiv som finns i mallen för tjänsteutlåtanden Målvärde: 3	Bättre uppföljningsbarhet
1.2	Nyckeltal: Andel av ett urval av utbildningsinsatser som integrerat perspektiven Målvärde: Öka årligen från 2021	Nyckeltal: Antal av perspektiven som inkluderas tydligt i utbildningsinsatser till alla anställda Målvärde: 3	Bättre uppföljningsbarhet
	Nyckeltal: Systematiskt arbete mot diskriminering Målvärde: Utvecklat 2022 därefter årlig uppföljning	Nyckeltal: Andel kvinnor och män som kände sig bemötta med respekt och värdighet oavsett: kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder. Akutmottagningar Specialiserad slutenvård öppen Vuxenpsykiatri öppenvård Målvärde: Öka årligen från 2021 samt minska skillnader mellan könen.	Bättre uppföljningsbarhet
1.8	Nyckeltal: Andel 4-åringar med fetma	Nyckeltal: Andel 4-åringar med obesitas	BHV-enheten använder termen obesitas
1.8	Nyckeltal: Andel 1-åringar som erbjudits och besvarat BarnSäkert-SEEK minst två gånger	Nyckeltal: Andel barn vars familj har besvarat frågeformuläret BarnSäkert-SEEK minst en gång.	BHV-enheten har utvecklat uppföljningen
2.8	Nyckeltal: Region Dalarnas Jämställdhetsindex Målvärde: Öka årligen från 2021	Nyckeltal: Löneskillnad kvinnor och män i Region Dalarna Målvärde: Minska årligen från 2021	Det finns inte något Jämställdhetsindex för Region Dalarna.
3.1		Nyckeltal och målvärde kommer utvecklas under 2023.	Möjliggöra uppföljning av mötes- och resepolicy
3.8	Nyckeltal: CO2/portion	Nyckeltal: CO2/portion	Målvärde redan uppnått

	Målvärde: Minska med 5 % till 2025 från 2021	Målvärde: Minska med 5% årligen	
3.11	Nyckeltal: kr lokalproducerat/ kr totalt livsmedel Målvärde: öka årligen från 2021	Nyckeltal: kr lokalproducerat/ kr totalt livsmedel Målvärde: öka årligen från 2022	Det finns inget underlag för 2021

Bilaga 2. Klimatbokslut - metod, avgränsningar, källor

Metod

Beräkningar av växthusgasutsläpp görs i enlighet med Greenhouse Gas Protocol (GHG - protokollet). Det är den mest använda redovisningsstandarden för att beräkna utsläpp av växthusgaser. I GHG - protokollet inkluderas både verksamheternas direkta och indirekta utsläpp och dessa redovisas fördelat mellan scope 1, 2 och 3.

Scope 1 – direkta utsläpp från verksamheten. Exempel på sådana utsläpp är utsläpp från förbränning av drivmedel, från bränsle i egenägda verksamhetsbilar.

Scope 2 – indirekta utsläpp som uppstår vid produktion av inköpt el, fjärrvärme och fjärrkyla. Beräkningsmetoden som används är "market - based method" vilket tar hänsyn till ursprungsmärkta produkter.

Scope 3 – övriga indirekta utsläpp som uppstår utanför verksamheten men som ett resultat av aktiviteter som sker genom verksamheten. Scope 3 sker både uppströms och nedströms. Uppströms utsläpp sker vid produktionen av inköpta varor och tjänster, samt vid transporter som verksamheten inte har rådighet över. Nedströms utsläpp sker vid hanteringen av det avfall som verksamheten ger upphov till.

Fördelningen av utsläpp i olika scope beror också på vilken fördelningsansats enligt GHG-protokollet som används. Ansatsen styr vilka utsläpp som ska ingå var i den rapporterade organisationens olika scope. De två fördelningsansatserna som är tillämpbara är finansiell kontroll och operationell kontroll.

Vid finansiell kontroll fördelas utsläppen utifrån ägandeskap i juridisk mening. Den valda ansatsen i detta klimatbokslut är operationell kontroll, vilket innebär att utsläppen fördelas utifrån vem som släpper ut vid användandet. Detta innebär till exempel att alla bilresors direkta utsläpp ingår oavsett om det är Regionens egna bilar, personalens privatbilar i tjänst eller hyrbilar.

Alla beräkningar och jämförelser i klimatbokslutet redovisas i ton CO₂-e, vilket är ett mått på utsläpp av växthusgaser som tar hänsyn till de enskilda gasernas förmåga att bidra till växthuseffekten. Lustgas eller dikväveoxid (N₂O) är till exempel en betydligt kraftfullare växthusgas än koldioxid (CO₂). För att kunna jämföra olika gaser med varandra multiplicerar man gaserna med dess GWP (Global Warming Potential) och erhåller då samma enhet i beräkningar och jämförelser.

Avgränsningar

För att få tillförlitlighet i beräkningarna krävs tydliga och väl övervägda avgränsningar. Avgränsningarna utgår från Region Dalarnas egen rådighet över verksamheten.

Energi

- Elanvändning från egenägda fastigheter
- Fjärrkyla från egenägda fastigheter
- Pannor för uppvärmning i egenägda fastigheter
- Reservkraft till egenägda fastigheter
- Tvättning och torkning av textilier vid Fredriksbergstvätten

Konsumtion

- Förbrukningsartiklar inköpta genom varuförsörjningen
- Livsmedel är idag beräknat på produkter som kostenheten anser viktiga att följa upp

Medicinska gaser

- Lustgas (N₂O)

- Sevorane (Narkosgas)
- Medicinsk koldioxid (CO₂)
- Teknisk koldioxid (CO₂)

F-Gas

- Köldmedialäckage vid egenägda fastigheter

Transporter

- Ambulanstransporter
- Ambulansflyg
- Godstransporter i egen regi
- Resor med verksamhetsleasade fordon och regionens bilpool
- Tjänsteresor i egen bil
- Tjänsteresor tåg och flyg
- Kollektivtrafik (buss)

Avfall

- Brännbart avfall för energiåtervinning från lasaretten

Finanser

- Kapital placerade i fonder särredovisas och ingår inte GHG-Protokollet.

Källor

För inhämtning av data till klimatbokslutet har information inhämtats av interna och externa källor, så som leverantörsfakturor och statistikprogram.

